

İşçinin onuru sermayeyi yenecektir!

İŞÇİNİN SESİ

Türk-İş'te birleş!
1 Mayıs'ta devleş!
Yıl:13, Sayı:325, 25 Mart 1987

BÜTÜN ÜLKELERİN PROLETERLERİ BİRLEŞİN! KARKERÊN HEMÛ WELATAN YEKBIN!

1 MAYIS

BÜTÜN ÜLKELERİN PROLETERLERİ BİRLEŞİN! KARKEREN HEMU WELATAN YEKBIN!

1 Mayıs 1977'nin 10. yıldönümü geliyor!

İŞÇİ ARKADAŞ! 1 Mayıs 1987'ye hazırlanıyor musun?

İŞÇİNİN SESİ

Türkiye'den 4 kitap gönderilerek abone olunabilir. ■ Yazışma adresi: PO Box 513 London, N16 5QB ■ Baskı. Morning Litho Printers Ltd (TU) ■ Gönderilen yazıları yayınlayıp yayınlamama ve tersine bir istek belirtilmedikçe düzeltme, ya da kısaltma hakkı yayın kurulunundur. Hiçbir yazı geri gönderilmez.

Kavgayı düşünmek!

Çok değerli yoldaşlarım, Nasılsınız...? Her zaman iyi ve sağlıklı olmanızı isterim.

Biliyorum, işleriniz yoğundur, her dakikanın, her saatin önemi büyük sınıf savaşımımızda. Ve sizler yoldaşlarım bu görevinizi bileğinizin hakkıyla, "örgütsel ve siyasal" olarak yerine getiriyorsunuz. Şanlı partimiz TKP — *İşçinin Sesi,* onurlu yolunda hiç ikircimsiz yürüyor, savaşıyor. Hergün yeni yeni mevziler ele geçiriyor ve sınıfın içine gömülüyor.

Bu durum düşmana ve onun beşinci koluna korkulu rüyalar yaşatırken işçi sınıfımıza, Türkiye halklarına güven, umut, direnç veriyor.

Yoldaşlarım, sanmayın ki sizler "sömürüsüz bir dünya" için savaşırken ben burada oturuyorum, göbek(!) büyütüyorum. Hayır yoldaşlarım hayır. İçeride kendimi kavgaya hazırlıyorum. Yoğun kitap okuyorum. Cezaevindeki Almanca okuluna beş aydır devam ediyor, Alman dilini grameri ile öğreniyorum.

Bunun yanı sıra Türkiyeliler arasında çalışmaları da sürdürüyorum. Partimize yeni yeni sempatizanlar, dostlar kazanmaya çalışıyorum. Bana her sayısından düzenli gönderdiğiniz merkez organımızı hem cezaevinde dağıtıyorum, birkaçını da cezaevindeyken ilişki kurduğum insanlara postalıyorum.

Ben ve Türkiye'deki cezaevinde bulunan yoldaşlarımız "susuyoruz namluda!" Nasıl bir kurşun namluda susarsa öyle.

Bir şiir yazdım dün gece, size iletiyorum. Uygun görür, yayınlarsanız sevinirim.

Tüm yoldaşlarıma en içten yoldaşça duygularımı, hasretimi iletir, tüm kalbimle başarımızın devamını dilerim.

Ne güzel düşünmek sizleri ve kavgamızı, cezaevinde olsam bile!

Yoldaşça selam ve sevgilerimle.

S.Öz, Freiburg

Troçkizme kaymalar var

Değerli yoldaşlar, Kurtuluş örgütünün 1980 sonrasında bölünmesinden sonra *Sosyalist İşçi* dergisi çevresinde faaliyete devam edenler 1974'lerden beri Sovyetler'i tartışıyorlar. Bu süreçte görülüyor ki tutumlarında henüz bir değişiklik yok. Bir yanda kendi küçük burjuvalıklarını (THKP-C ve Mahir Çayan'a dayanarak) reddetmeleri gerektiğini belirtirken, öte yanda çağdaş Troçkist bir örgütlenme olduklarını tüm çıplaklığıyla göstermek niyetindeler. Eskiden olduğu gibi "gizli" Troçkist olarak işlev görmek anlayışını bırakmaya zorlanıyorlar.

Sosyalist İşçi'hin son sayılarında rastlanan sadece Sovyetler ve demokrasi tartışmaları değil. Sayfalarından bir bölümü de Tony Cliff'e ayrılmış.

İngiltere'de Troçkist bir organizasyon olan Sosyalist İşçi Partisi'nin (SWP) ünlü teorisyenini Türkiye'de tanıyan herhalde çok azdır.

Gerek Cliff'in, gerekse SWP'nin Türkiye'de pek tanınmadığını gözönünde bulundurarak birkaç örnek vermek yerinde olacaktır. Ancak daha önce kısaca Troçkizme bir bakalım.

Troçki büyük yeteneklere sahipti ama savrulmamak yetenekleri arasında değildi. 1917'ye dek tutumu hep anti-Bolşevik oldu ve oportünizmle uzlaşma rolünü oynadı. Devrim yıllarında Bolşevik saflara geçmesine rağmen devrim sonrasındaki tutumuyla ve 4. Enternasyonal'i örgütlemesiyle Troçkizm Leninizm dışında bir akım olarak yeniden doğmuş oldu.

Bugün Troçkistler genel olarak kendileri oportünist konumlardan Dünya Komünist Hareketi'ni "karşı-devrimci" olarak niteliyor ve reddediyorlar. Günümüzde birçok Troçkist hareket, Dünya Komünist Hareketi'ne karşı çıkarken sosyal demokrasinin kucağına düşüyor. Dolayısıyla Troçkizm zayıf bir "sol-likidasyonist" akım olarak görülmelidir.

II,Enternasyonal'in "ultra solcuları" gibi Troçkistler de çoğu zaman biçimsel olarak, örneğin proletarya diktatörlüğü, demokrasisi vb., doğru ilkeleri savunurken, dünyaya bakışlarındaki temel sakatlık nedeniyle, tüm gelişmeleri, hareketin kurucusunun görkemli tahminlerine zıt yönde olmuştur. Bir yanda dünyanın Troçkist "parti"leri azınlıkta kalırken ve ayrı guruplar oluştururken, diğer yanda sosyal demokrasinin sol kanadında yerlerini aldılar. Her iki yolun ortak sonucu şu oldu: Dünyanın hiçbir yerinde Troçkistler işçi sınıfının hegemonya savaşımında öncü olamadılar.

Sosyalist İşçi Partisi'ne gelince, onun ters anlayışlarına çok yakın geçmişten örnekler verilebilir.

SWP'nin baş ideologlarından Tony Cliff, İngiltere madencilerinin büyük grevini daha ilk günlerinde "yenilginin aşırı örneği" diye niteledi. Daha henüz grev sonuçlanmadan Cliff ve SWP yenilgi bayrağını sallıyordu. Böylece gerçek bir dayanışmadan çok uzakta yer aldılar. Tony Cliff özellikle yığınsal grev gözcülüğünü ve madencilerin "vurucu güç"lerini yaratıcı bulmadı! "Dayanışmalarını" para ve yiyecek toplamakla sınırladı. Polisin sınıf savaşımı içinde madencileri ezmek için hareketlenmesine karşı da hiçbir somut davranışta bulunmadı.

SWP'nin 1926 genel grevine ilişkin olarak tutumunun da pek farklı olmadığını hatırlarsak, madencilerin 1 sene kadar süren şanlı grevindeki bu cılız desteğini(!) pek yadırgamamak gerekir.

SWP 1926'da İşçi Savunma Müfrezeleri kurulmasını da "polisle çarpışmaları engellemek için ve grev gözcülüğünü disiplinli bürokratik kontrol altında tutmak için planlanmış" diye niteliyor.

Sosyalist İşçi, böyle bir partinin böyle bir ideologunu önemsiyor. Tony Cliff'in yeni "eseri" olan. *Lenin — Partinin İnşası (1893-1914)*'ün reklamını yapıyor ve böyle bir teorisyenin yazı örneklerini çarşaf çarşaf basıyor.

Sovyetler'de demokratiklik değişik tarihsel, kültürel, ekonomik, sosyal ve enternasyonal nedenlerden dolayı hep geri kalmıştır. Yığınsal demokrasi proletaryanın devlet işlerine en aktif katılımıyla sağlanacağından, SBKP'nin, Yürükoğlu yoldaşın dediği gibi, "bu gidişin önünde yürümesi, bu gelişmeden korkmaması" gerekir. Ama bugün Sovyetler'deki değişmelerin sonuçlarının ne yönde olacağını (ekonomik ve siyasal) zaman gösterecektir.

Türkiye'de sol hareketin Sovyetler'deki gelişmelerden etkilenmesi kaçınılmazdır. Olumsuz yönde gelişmeler tabanda Troçkist saflara kaymaları kolaylaştırabilir. Bu olasılık gözönünde bulundurularak resmi oportünizme olduğu kadar Troçkizme karşı da ideolojik savaş vermeyi unutmamak gerekir.

Özgür Yayla

Hasret doldu bu gece gönlüme

Özgürlük geliverir pencereme
Kuş kadar ürkek ve sevimli
Tutmak isterim, kısa gelir ellerim.

Yoldaşlar, dostlar el eder uzaklardan
Seneler kara kedi olur
Yumruklar sıkılır, resimlere bakılır
Bellekler tazelenir, her taraf özlem!

Eski hayal meyal, eskimiş eski!
Eski yırtık pırtık, pörsümüş eski!
Gençliğim sallanır salıncaklarda
Yükseklerden çığlık çığlığa
Nedendir bilmem..

Sevda yazsa gönül, kavga yazsa, savaş yazsa
Ve kavgamızda ölüm bile yazsa yine gönül
Onurdur, şereftir diye,
Bu çileyi, bu yazıyı silmem.

S.Öz, Freiburg

KIZILDERE
Mart 1972-Mart 1987

Mahir Çayan ve arkadaşlarının Kızıldere'de burjuvazi tarafından haince katledilmelerinden bu yana 15 yıl geçti. Bu 15 yıl içinde Türkiye devrimci hareketi sayısız şehit verdi. Ama Kızıldere bir ilkti ve bıraktığı iz unutulmaz oldu. Ardından ağıtlar yakıldı, destanlar yazıldı.

Yaşasalardı bugün nerede dururlar, ne söylerlerdi bilemeyiz. Ancak ölümleriyle söyledikleri şu oldu: Türkiye devriminin yolu kan ve ateş içinden geçecektir.

Mahir Çayan ve arkadaşları işçi sınıfı adına "öncü savaş vereceğiz" diye yola çıkmışlardı. Ama ne yazık ki ne izledikleri yol doğruydu, ne de işçi sınıfı arkalarındaydı. Bir maceraya atıldılar, o yolda canlarını verdiler.

Ama onlar sahtekar değil devrimciydiler.

"Devrimci bir akımın maceracılığı ile cezalandırılmayı gerektiren bir suç işlediğini çok iyi bilen sahtekarların maceracılığı birbirine karıştırılmamalıdır" diyor Lenin. (Lenin, *Toplu Yapıtlar,* İng. basım, c.6, s.275)

Kızıldere'de can verenler böyle bir suç işlemediler. Türkiye devrimci hareketi onları unutmayacaktır.

KANITLA!

Haydar Kutlu, son yazılarında, işçi sınıfımızı küçük ve güçsüz göstermek için elinden geleni yapıyor. Sayıları "birkaç yüzbini geçmeyen proleter çekirdek ve küçük işletmelere dağılmış birkaç milyonluk işçi sınıfı"ndan söz ediyor.

Azılı gerici ANAP hükümetinin Çalışma Bakanı Taşçıoğlu ise, geçenlerde, ülkede 3 milyon işsiz olduğunu söyledi.

Taşçıoğlu'nun bile geride bıraktığı Haydar Kutlu'yu, Türkiye devrimci hareketi ve işçi sınıfı önünde SÖYLEDİKLERİNİ KANITLAMAYA ÇAĞIRIYORUZ.

8 MART'I KUTLADIK

Dünya kadınlar gününü Londra'da militan bir yürüyüş ve coşkulu bir geceyle kutladık.

Hackney belediyesi kadın komitesinin düzenlediği yürüyüşte Türkiyeli ve Kıbrıslı kadın işçiler çoğunluğu oluşturuyordu. Yürüyüş kolunun başını İTKB korteji çekti.

Yürüyüşün en güzel yanlarından biri, erkek yoldaşların da İTKB'li kadınlarla birlikte katılmış olmasıydı. Erkek yoldaşlar kadınların mücadelesine seyirci olmadıklarını bizlerle birlikte yürüyerek ve kadın hakları için haykırılan belgilere coşkuyla katılarak gösterdiler.

Yürüyüş kolunun en arkasından menşevik kadınlar geliyordu. Menşevik erkekler ise seyirci olarak katıldılar. Yürüyüşün sonunda da belediye binası önüne

dizilip, kadınları (!) gelince alkışlamaya başladılar.

Yaptıkları, tepeden, erkek şovenisti bir anlayışı sergiliyordu. "Aferin, iyi beceriyorsunuz" der gibi kenardan alkışladılar.

Kadınlar günü kutlamalarını 14 Mart akşamı güzel bir geceyle bitirdik.

Gecede çeşitli uluslardan sanatçılar vardı.

İTKB korosu başarılı bir türkü demeti sundu. Ardından, İngiliz İşçi Müzik Derneği, İrlanda şarkılarıyla Maria Tolly, Yunan Folklor Ekibi salonu coşturdu. İranlı bir kadın yoldaş şiirler okudu.

İkinci bölümde Sabahat Akkiraz güzel sesiyle halk müziğimizin seçme türkülerini okudu. Salonu coşturdu.

Gece son derece yığınsaldı. 700 kişilik bir katılımla 8 Mart 1987'yi kutladık. Haydi 8 Mart 1988'e.

N.D., Londra

İşçinin onuru sermayeyi yenecektir!

İŞÇİNİN SESİ

Türk-İş'te birleş!
1 Mayıs'ta devleş!
Yıl:13, Sayı:325, 25 Mart 1987

BÜTÜN ÜLKELERİN PROLETERLERİ BİRLEŞİN! KARKERÊN HEMÛ WELATAN YEKBIN! BÜTÜN ÜLKELERİN PROLETERLERİ BİRLEŞİN! KARKERÊN HEMÛ WELATAN YEKBIN! BÜTÜN ÜLKELERİN PROLETERLERİ BİRLEŞİN! KARKERÊN HEMÛ WELATAN YEKBIN!

Burjuvazinin kâbusu işçi sınıfı 1 Mayıs'ta devleşecektir!

İçeride şiddetli bir depremin gelişi her alanda işaretler verirken, dışarıda büyük bir kasırganın bulutları toplanıyor. İşeride ve dışarıda aynı anda patlayan bir savaş olasılığına karşı işçi sınıfı, komünistler olarak biz hazır olabilecek miyiz?

1 Mayıs, hem de 1 Mayıs 1977'nin 10. yıldönümü olan 1 Mayıs yaklaşırken, Türkiye'nin derinliklerinden, yaklaşmakta olan bir depremin gümbürtüleri duyuluyor.

Toplumun derinliklerinde biriken muazzam enerji, aynı bir volkan patlaması öncesinde olduğu gibi birçok noktadan püskürterek irili ufaklı yangınlar başlatıyor. İşçi sınıfının öfkesi açığa çıkıyor.

Derinlerden gelen bu deprem gümbürtüleri, gökyüzünde biriken fırtına bulutlarıyla bütünleşiyor. Dört bir yönden gök gürültüleri geliyor. Türkiye Kürdistanı, Irak, Iran üstünde biriken savaş bulutları, Yunanistan ve Ege üstündeki fırtına bulutlarıyla birlikte geliyor.

Gelişmeler öyle ki, hızla biriken fırtına bulutlarının ve derinlerde iyice sıkışan enerjinin aynı anda kritik patlama yoğunluğuna ulaşması, şiddetli bir depremle kasırga gibi bir fırtınanın bütünleşmesi ve toplumun kendini bir anda tüm dikişleri patlatacak bir tufanın içinde bulması olasılığı ufukta beliriyor.

İşçi sınıfı bıçakları biliyor

Olaylar öyle hızlı gelişiyor ki, her geçen gün bir öncekini eskitiyor. Başlayan grevlere, alınan grev kararlarına, uyuşmazlığa giden işçi sayılarına bakın.

Üç bin kadar işçinin büyük özveriyle, aylarca savaşarak başarıya götürdüğü Netaş grevi yeni bitti. Arada hiçbir boşluk tanımadan yenileri geliyor.

Bugün 7 bini aşkın işçi grevde. 75 bini aşkın işçi için grev kararı alınmış durumda. 264 bini aşkın işçi için uyuşmazlığa gidilmiş. Sayılar her geçen gün değişiyor, artıyor. Mayıs ayında 450 bin işçinin greve çıkabileceği tartışılıyor. 600 bine yakın işçinin toplu sözleşme görüşmeleri sürüyor.

Yükselen grev dalgası "ne olacak" sorusunu herkese ister istemez sorduruyor. 20 Mart tarihli *Tercüman*'da Yavuz Donat soruyor:

"Sahi, ne olacak bu işin sonu?

"İşçiler direnişe mi geçecek, TMBB'ye veya Başbakanlık'a mı yürüyecek veya bir-iki saatlik greve başlayacaklar mı?

"Bunları zaman gösterecek-

"Bugün ise bu konulara dair bazı '*gözlemlerimizi*' madde madde sunacağız.

"1. Sancıların özünde Türk-İş'in en güçlü adamlarından birini... genel sekreterini... askeri yönetime bakan olarak vermesi yatmaktadır. Keşke işçiler bu 'hatayı' işlemeselerdi...

"2. İşçi kesimi hem hükümeti, siyasi partileri, kamuoyunun fazlaca gücendirmek istememekte, hem de işçi haklarını korumayı arzulamaktadır. Ama bu çok zordur. Zira '*hak aramak ile denge politikası*' birarada yürümez.

"3. Ve — maalesef — Türk-İş'in iç çekişmeleri zaman zaman '*işçi meselelerinin*' önüne geçmektedir. Bazı sendikacıların '*Şevket Yılmaz'ı düşürme... Ne pahasına olursa olsun düşürme... Hatta eylül ayına kadar düşürme*' arzuları giderek 'ihtirasa' dönüşmektedir." (*Tercüman*, 20 Mart 1987)

Yavuz Donat Şevket Yılmaz'ı öne sürüyor ama en başta kendi korkusunu yansıtıyor. Gerçekten de hak aramakla denge politikası birarada yürümüyor. Ancak bunu yürütmeye çalışan işçi sınıfının kendisi değildir. Öyle olsaydı işçilerin yığınsal eylemlerinden bugün olduğu kadar korkulmazdı.

Bugün, olası patlamaları engelleyecek, buharı alacak, bulutları dağıtacak manevraların manevra olmaktan hemen çıkabileceği korkusu ile her türlü harekete korkuyla bakılıyor. Her ne için olursa olsun, yığınların katılacağı her türlü eylemin büyük tehlikelerle dolu olduğu bilinci, destekçisi, yardakçısı, sağı ve soluyla tüm burjuvaziye kabus gördürüyor.

Aman siyasallaşmasın

Burjuvazi işçi sınıfının devletle doğrudan karşı karşıya gelmesinin ne demek olduğunu biliyor. Bugün en ufak bir grev mücadelesinin bile işçiyi burjuva devletiyle karşı karşıya getirdiğini, savaşı doğrudan siyasallaştırdığını görüyor. Devleti aradan çekerek(!), "biz taraf değiliz" diyerek bunu sağlamak istiyor.

Halit Narin, eylemlerin "başlayınca kontroldan çıkıp yasa dışı nitelik aldığını" söyledikten sonra şöyle diyor:

"Türk-İş'in muhatabı hükümet değil, TİSK'dir. Şekli ve mahiyeti ne olursa olsun, eylemler çözümü güçleştirir."

Çalışma Bakanı Taşçıoğlu da ekliyor:

"Her aklına gelen yürürse ne olur? Ne istiyorlar? İsteklerde bulundular. Ben de cevabımı verdim. Buna karşılık herkes bildiğini yapabilir. Ne istiyorlar bilmiyorum ki. Ben taraf değilim, devletim." (*(Tercüman*, 18 Mart 1987)

Devlet Bakanı Kazım Oksay barış çağrısı yapıyor:

"Kavgadan kimseye fayda gelmez. Temennimiz konuların serinkanlılıkla düşünülmesi ve mutlaka görüşmeler yolu ile bir yere varılmasıdır." (*Tercüman*, 19 Mart 1987)

Bir yandan da herkes işçi dostu, işçi babası kesiliyor. Bakın Sakıp Sabancı'ya:

"Böyle ağır ev kiraları, böyle ağır gıda maddeleri fiyatları ve ağır yaşam koşulları altında işçilerimizin haksız olduğunu söylemek mümkün mü? Bunu söylersek dilimiz eğrilir.

"Sendikalar daha da kuvvetlendirilmeli, işçiler güçlü konfederasyonlarla haklarını aramalıdırlar, bütün dünyada bu böyle oluyor." (*Hürriyet*, 6 Mart 1987)

Halit Narin de, asgari ücret konusunda "hem asgari diyeceksin hem vergi alacaksın" diyerek işçiye hoş görünmeye çalışıyor.

Özal hükümetinin renkli bakanı Taşçıoğlu ise bir yandan, getirdiği asgari ücret tasarısı gibi işçinin gırtlağını biraz daha sıkma yolları ararken öte yandan Zonguldak'ta madene inerken korkup "bu işçilere ne versek azdır" diyerek sempati toplamaya çalışıyor.

Taşçıoğlu renkli bakan dedik. Bakın bugünkü işçi emekli maaşı sistemini eleştirip işçi dostu görünmeye çabalarken ne yumurtluyor:

"Misal olarak 880 bin lira alan birini düşünün. 116 bin 400 lira tavan üzerinden emekli maaşı olarak 88 bin lira alıyor. Hayat standardı onda bire düşüyor. Böyle yaşaması mümkün değil, bu kemer sıkmanın ötesinde bir olaydır. Adamı ölüme mahkum etmektir."

Demek ki bugün işçi emeklisi 88 bin lira alınca ölüme mahkum edilmiş oluyor. Peki bugün asgari ücret ne? Bunun yarısı bile değil. Asgari ücretle çalışan binlerce işçi neye mahkum edilmiş oluyor bu durumda?

Bıçak kemiğe dayanmıştır.

Sosyal demokratlar

Burjuvazinin sol kanadı sosyal demokratlar ise tam bir şaşkınlık içindeler. Gürkan'ın şu sözleri çaresizliklerini ne güzel yansıtıyor:

"Aslında dinmeyen ısrarlı 'alternatif' istemlerini doğru anlamak gereklidir... Ben alternatiflerde bir noksanlık olduğuna inanmıyorum. ... Ancak asıl sorun bence bu değildir. ... Ne söylerseniz söyleyin, ne kadar söylerseniz söyleyin, ne kadar ayrıntı sunarsanız sunun, 'alternatif' istemleri bir türlü dinmek bilmiyor." (*Cumhuriyet*, 27 Şubat 1987)

Evet doğru. Bugün işler öyle bir noktaya ilerliyor ki işçi sınıfının istemlerini sosyal demokratların getirebileceği hiçbir alternatif karşılayamaz. İşçi sınıfı, tek alternatifin devrim olduğunu anlama yolunda dev adımlarla ilerliyor.

Durum böyleyken SHP'li M. Saraç, sınıf savaşını yeni başlatıyor(!):

"SHP MKYK üyesi Muzaffer Saraç da yedi yıllık ekonomi politikasının işçilere karşı sınıf savaşının başladığını gösterdiğini ... bildirdi." (*Milliyet*, 17 Mart 1987)

Yangın her yerde

Türkiye boydan boya kaynıyor. Her cephede yangın var. Bakın Rauf Tamer bunu nasıl büyük bir korkuyla iliklerinde duyuyor:

"Terörle asayişsizlik karışımı bir dizi olay cereyan etti ve etmekte...

"Özelliklerine bakarsak, *geçmişi çağrışım ettiren* izler görürüz.

"Banka soygunları... Özenti de olsa çocuk kaçırma olayları... Sayıları az da olsa SHP'nin desteğinde Ankara'ya doğru yürüyen üniversite öğrencileri...

"Beri tarafta türban kışkırtıcıları.

"Güneydoğu'da ise toplu kıyım.

"Tabii, tapu ve mülkiyetle ilgili de bir dizi ürpertici haber...

"*Canavar*, dişlerini uzaktan gösteriyor. Düğmeye basılmış gibi, dünyanın her tarafında *Türkiye aleyhtarlığı* aynı anda patlamıştır...

"Türkiye'deki cezaevlerinden boşalan eski çeteler ise, birbirleriyle organik bağ kurmak üzere tekrar hareketlenmiştir.

"Dünkü *Tercüman*, Türkiye'ye yönelik yıkıcı faaliyetlerin bilançosunu verirken, sadece *popüler olmuş ve aleniyet kazanmış* 21 örgüt ve 609 dernek'i sergiledi... Düşünün ki, bundan ibaret dahi olsa 12 Eylül'den bu yana, yine de dehşet verici bir çalışmadır. Kaldı ki sırf İstanbul'da halen 11-12 örgüt (ki çoğu 21'in içinde değil) ayrıca faaliyet peşinde koşmakta ve dinamizm aramaktadır.

"Bulgular, bunlardan ibaret değil dir. İstihbarat raporları, daha da *vahim işaretler* vermektedir.

"Açıkçası, terör denen canavar, *hortlamak* için müsait ortam arıyor..." (*Tercüman*, 20 Mart 1987)

Bunlara eklenecek daha çok şey var.

Ekonomik alanda sorunlar, çıkmazlar yığılıyor. İç borçlanma sıçradı. Batak şirketler çırpınıyor. Şirket kurtarma yine gündeme geldi. Tekstil krizi tüm sektörleri tehdit ediyor. 1987'nin büyük sorunlara gebe olduğu biliniyor.

Öte yandan Kürdistan'da sömürge savaşı sürüyor. İran Kerkük'e doğru ilerliyor. Yunanistan'la atışmalar yükseliyor, gerginlik artıyor.

Kürt sorunu gerçekten burjuvazinin kabusu oldu. Emperyalistleşme, dışa açılma zorunluluklarının da ötesinde, bir "tehdide" dönüşüyor. Gelişmeler, hızla ilerliyor. Birçok cephede birden yürüyecek bir paylaşım savaşı ufukta beliriyor.

Hazır mıyız?

İçeride şiddetli bir depremin gelişi her alanda işaretler verirken, dışarıda büyük bir kasırganın bulutları toplanıyor. İçeride ve dışarıda aynı anda patlayan bir savaş olasılığına karşı işçi sınıfı, komünistler olarak biz hazır olabilecek miyiz? Günün can alıcı sorusu budur.

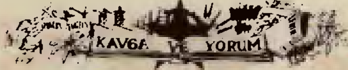
"Sol" hareketin durumuna bakacak olursak, hiçbirinin hazır olmadığı apaçık. "Kahraman Türk Ordusu Musul-Kerkük'e yürümeye" başlayınca ya da "Yunan'a haddini bildirince" yükselecek ulusçuluk ateşlerine kim karşı duracak? Dev işçi alternatifinin yükseldiği bugünkü Türkiye'de hâlâ faşizmin var olduğunu sananlar mı?

Yoksa, sosyal demokratlarla işbirliği içinde "üzüm yemeye" çalışan ve işçi sınıfını "birkaç yüzbinlik" cüce boyutlara indirgemeye çalışanlar mı?

İşçi sınıfına, yaklaşan olası patlamayı devrime dönüştürmenin, silahları burjuvaziye çevirmenin, zaferin yolunu gösterebilecek, yaşamda işçi sınıfının aradığı öncü durumuna yükselebilecek tek güç komünist partisidir, TKP — *İşçinin Sesi*'dir.

Özkan Toprak

İŞÇİNİN SESİ

R. Yürükoğlu

Yeni çalışma yılı yeni örgütsel strateji

Nisan ayı, parti yaşamında çok önemli bir yer kazanmış olan III. Konferans'ın birinci yıldönümüdür. III. Konferans, Türkiye Komünist Partisi—*İşçinin Sesi*'ni faşizm yıllarının dağınıklığından çıkarmış, günlük çalışma içinde yer yer kaymış hedefleri ve sınıf-parti bağını düzeltmiştir.

Konferans'tan bu yana geçen bir yıl içinde parti örgütleri, konferans kararları doğrultusunda çok şey yaptı. Belki bir o kadarını da yapamadı. Bugün, yapılanlar ve yapılamayanlar üzerine *merkez komitemiz* bir envanter dökümü yapacaktır.

Konferans'tan bu yana geçen zaman içinde, çalıştığımız koşullarda belli değişiklikler oldu. Bunlar, Türkiye ortamındaki değişimlerden, partinin bugüne dek el atmadığı alanlarda çalışmaya başlamasından, örgütsel stratejinin direktifleri doğrultusunda yapılan değişikliklerden kaynaklandı. Bugün, parti örgütlerinin içinde çalıştığı ortamda ortaya çıkan yenilikler üzerine *merkez komitemiz* bir envanter dökümü yapacaktır.

Bunların sonucunda, aynı organ, önümüzdeki yılın *yeni örgüt stratejisini* belirleyecektir.

Bu çalışmaya yardımcı olması için, parti örgüt ve üyelerinden yeni strateji üzerine görüş ve önerileri istenmiş ve çok sayıda katkı toplanmıştır.

Tüm parti örgüt ve üyelerinin, III. Konferans kararlarını gerçekleştirmek üzere canla başla çalışmaları sonucunda bugün partimiz, bir yıl öncesine oranla *bambaşka* bir yerdedir.

En önemlisi, partimizin sınıf bileşimi büyük ölçüde düzelmiştir. Yeni parti üyelerinin çoğunluğu işçidir. Bunun kadar önemlisi, üyeliğe hazırlanan sempatizanların ise daha büyük çoğunluğu işçidir. Bu durum, sınıf bileşiminin düzelmesi eğiliminin önümüzdeki dönemde hızlanarak ilerleyeceğinin kanıtıdır. Parti, döl yatağına oturmuştur.

Öte yandan, parti kadrolarının formasyonunda önemli bir ilerleme olmuştur.

Konferans direktifi doğrultusunda merkez organımızın Türkiye'de basımının gerçekleşmesi, ideolojimizin başarısı için emek veren partili partisiz her yoldaşı gururlandırmıştır.

Burada, gerçekleşen ve gerçekleşmeyen hedeflerimiz üzerine bir döküm yapmak durumunda değiliz. Ancak şu kadarını söyleyeyim ki, bu döküm yapıldığında çıkacak sonuç şimdiden bellidir: Görevlerimiz azalmamış, artmıştır. Sorunlarımız, yapısı ve nedeni değişmiş ama azalmamış, artmıştır. Gereksinimlerimiz azalmamış, artmıştır.

Partimiz, işçi sınıfının içine yerleşmiş, onunla birlikte yaşayan bir parti olma yolunda önemli bir adım atmıştır. Yalnız bu henüz bir adımdır. Bu adımı ilerletmek, köklerini derinlere uzatmak ve *geri dönüşsüz* kılmak için yapılması gerekenlerin yanında, yapılanlar hiç kalır.

Önemli sürprizler olmazsa, önümüzdeki dönemde partinin sınıf bileşiminin işçiler lehine gelişmesini sürdüreceği açıktır. Bu durumda partinin önünde, *her düzeyde* yönetim ve karar organlarında, komitelerde işçi sayısını arttırma görevi vardır. İşçi kökenli parti profesyoneli değil, çalışan işçi sayısını arttırmak.

Bu yeni dönemde üye bileşimini düzeltirken, üye sayısını arttırmak için de daha yoğun çalışmalıyız. Artmakta olan çalışma alanları ve görevler bunu zorunlu kılmaktadır. Bu dönemde herhangi bir legal alan çalışmasını (çok özel konuma sahip olanlar dışında) en başta *partimize getirdiği üye* ile ölçüp değerlendirmeliyiz.

Parti örgütlerimizin teknik düzeyi bu bir yıl içinde çeşitli nedenlerle *geri kalmıştır*. Neye göre? Görevlere ve kendimize göre. Teknik ilerilik her zaman partimizin üstün yanlarından biri olmuştur. Bu özelliğimizi korumalı ve güçlendirmeliyiz. Özellikle yönetici yoldaşları ileri teknik kullanma yönünde eğitmeli, eğer varsa, tanışmamışlıktan doğan önyargıları kırmalıyız.

Yeni dönemde partimizin eylemde birlik ve disiplin anlayışını daha yükseltmek için bilinçle çalışmalıyız. Üst organ kararlarına uymayı, tüzüğümüzde yazılı olan haklar ve yollar saklı kalmak koşuluyla, *refleks* durumuna getirmeliyiz.

Bugün Türkiye'ye sağduyulu bir bakışla açıkça görülüyor ki, devrimci hareketin büyük çoğunluğu, burjuvazinin düzene uydurma, ehlileştirme, yasallaştırma planı içindeki rolünü kabul etmiş gibidir. Bir komplodan sözetmiyorum, toplumsal olarak böyledir. Partimiz dışında ne yaptığını, neden yaptığını, nereye varması gerektiğini bilen, gerçek devrimci bir hareket yoktur.

Bu durumun partimize yüklediği görevi iyi kavrayalım. Kişiler olarak hepimiz çok küçüğüz. Bu tarihsel misyonu kavrayarak çalışırsak, *sınıf* olarak büyürüz.

Başarılı olmak, hedeflerimize ulaşmak, Türkiye'yi işçi toprağı yapmak istiyorsak, unutmamamız gereken bir nokta daha vardır. *Kulisinde sevgi olmayanın, sahnesinde başarı olmaz.* Birbirimizi sevmeyi, birbirimizin başarısından zevk almayı daha iyi öğrenmeliyiz. Birbirimize kenetlenmeliyiz. Partimizden başka seçenek yok.

Burjuvazi cephesinde Özal'ın temsil ettiği ekonomik çizgiye seçenek yok, kişiler değişebilir. İşçi sınıfı açısından da çizgimiz dışında seçenek yok. Fakat bu, öncülük gökten kucağımıza düşecek anlamına gelmiyor.

Proletaryanın örgütsel rolü onun ana *rolüdür. Türkiye işçi sınıfı buna hazırdır.*

Üretenden biziz yönetenden de biz olacağız

Bundan üç yıl önce, 250. sayımızda aynen bu başlıklı bir yazı yayınlanmıştı. Bu yazıda, *Nokta* dergisinde çıkan bir röportajda işçilerin söylediklerine dayanılarak, işçi sınıfının nasıl yönetime el uzattığı şöyle anlatılıyordu:

"Türkiye işçi sınıfı güç topladı. Silkiniyor ve daha baştan kendini yönetime aday gösteriyor. İşçiler arasında yaygın bir görüş var: Biz yönetsek durum böyle olmazdı. ...

"Nitekim işçilerle yapılmış rastgele konuşmalarda işçilerin ağzından dökülen sözler de hep aynı gerçeği gösteriyor: Türkiye işçi sınıfı yönetmeye hazırlanıyor.

Nokta dergisinin 41. sayısında, çeşitli işkollarından beş işçiyle bir forum yayınlandı. Bu forumun yayınlanması bir önemli nokta, işçilerin dedikleri ise, çok daha önemli bir başka nokta.

"(...)

"İşçilerin istekleri arasında ... şirket kurtarma operasyonları yerine şirketlerin çalıştırılmak üzere çalışanların yönetimine verilmesi var. ...

"...Çok ilginçtir. Şirket mülkiyeti istemiyorlar, ama burjuvaziye biz bu fabrikaları sizden daha iyi yönetiriz, çalıştırırız diyorlar. Gerçekte, bu sözler, işçi sınıfının, Türkiye'yi çalışanların yönetimine alma iddiasını ve kararlılığını dile getiriyor.

"*Nokta*'nın bir başka sayısında, bu kez de Gülok (Hoover) işçilerinin görüşleri aktarılmış. Bu görüşler arasında da şu sözler yer alıyor: 'Gerekli kolaylık, finansman sağlansa biz fabrikayı çalıştırabiliriz. Bilgi birikimimiz var. Hiç olmazsa iflas ettirmeyiz, işçilerin alacağı garanti altında olur.' (*Nokta*, sayı 42, s.47)

"Açıktır ki, işçi sınıfı Türkiye'yi burjuvaziden daha iyi yöneteceğini, iflas ettirmeyeceğini, işçinin emekçinin 'alacağını' gözeterek sorunları çözeceğini artık içinde duyuyor.

"Aynı söyleşilerde geçen 'askı dönemi' sözü de çok anlamlıdır. İşçi sınıfı 'birşey'i askıya almış, askıdan indirmeye hazırlanıyor. Bu 'birşey' eskisinden daha yüksek, daha kararlı devrimci bir sınıf savaşımıdır." (*İşçinin Sesi*, sayı 250, s.8)

Sınıf savaşımı yükseldikçe, grevler, yürüyüşler, toplantılar gündeme geldikçe, yukarıdaki yazıda sözü geçen olgu artık yalnızca dergi sayfalarına edilen sözlerde değil, pratik yaşamda canlı olarak yansıyor.

Netaş grevi bunu da somut gösterdi. Netaş'ta yüzlerce aktif işçi grevin, grevle dayanışmanın örgütlenmesini fiilen yürüttü.

Örneğin dayanışma gecesinin örgütlenmesi gerçekten çok başarılıydı. İşçilerden oluşan folklor ekibi, işçi sanatçılar, işçi korosu... hepsi çok güzeldi ve hepsi başarılı birer örgütlenme gösterisiydi. Gecede satılan grev mendillerinin, kalemlerinin, bardak altlıklarının hepsi bir dizi dayanışma örgütlenmesinin ürünüydü.

Bu dayanışma gecesinin yapılacağı yerin bulunmasında da hoş olaylar yaşandı. SHP, Aksaray Lunapark gazinosunu "biz size ucuza ayarlarız" diye bol keseden atarken, kendisinin bu gazinoya borçlu olduğu, bu gazinoyu ucuza değil pahalıya bile ayarlayamayacağı ortaya çıktı. Zaman ilerlemişti. Grevci işçilerden bir gurup, allem etti, kallem etti, bu gazinoyu hem de pahalı sayılamayacak bir fiyata tutmayı becerdi.

Dayanışma gecesi bir örnektir. Bu becerinin her gün onlarca örneği yaşandı. Ve şu canlı olarak kanıtlandı ki işçi sınıfı ülkede üretimi, toplumsal siyasal yaşamı örgütlemeye, ülkeyi yönetmeye hazırdır ve bu konuda iddialıdır.

Buna ilişkin birkaç noktayı vurgulamak istiyoruz.

Sol Komünizm — Çocukluk Hastalığı kitabında Lenin, "proletaryanın örgütsel rolü"nden söz ederken parantez açmış, "ve bu onun *ana* rolüdür" diyor. (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, İng. basım, c.31, s.44)

Türkiye işçi sınıfı, son yıllarda giderek daha canlı sergilediği örgütleme ve örgütlenme yeteneğiyle, bu ana rolü oynamaya hazır olduğunu gösteriyor. Bazı "bilinçli" aydınlar ise, "anlamaz"(!) diye işçi sınıfına doğru dürüst bilgi aktarmazken, pratik örgütlenme konusunda akıl vermeye kalkışıyorlar. İşte bu tam bir küçük burjuva aydın ukalalığı oluyor.

İşçi sınıfımız örgütlenmenin, yönetimin *bilimi* dahil her alanda ciddi, derin bilgi istiyor. Sevinçle öğreniyoruz ki, bazen üniversite bitirmişlerin "çok dolu", "çok yüklü" bulduğu Çek-al'ları, işçi okurlarımız akşamın loş ışığında, ellerinde mercek, küçük boy *İşçinin Sesi*'nden merakla, ilgiyle okuyorlarmış!

Tüm bu söylenenlerin sınıfın partisi, partimiz için pratikte ne anlama geldiğini, Yürükoğlu yoldaşımız yukarıda Kavga ve Yorum'da çok güzel özetleyivermiştir:

"Partinin önünde, *her düzeyde* yönetim ve karar organlarında, komitelerde işçi sayısını arttırma görevi vardır."

Cemile Çakmak

7000 işçi grevde, onbinlerce işçi grev, ikiyüzelli binden fazla işçi grev kararı bekliyor.

Dağları saran öfkeyl , 1 Mayıs'a d ğru

İşçi sınıfımız, eylem yılı 1987'yi, yalnızca büyük endüstri merkezlerinde değil, bütün ülke çapında irili ufaklı, çok sayıda eylemle, grevle karşılıyor.

Şu anda yedibini aşkın işçi grev gömleklerini giymiş, haklarını söküp almak için direniyor. Ama bu sayı, koca bir grev aysberginin *yalnızca* ucudur. Ülke, hızla bir grev patlamasına doğru ilerliyor.

Sayıları seksen bine varan işçiler, grev kararlarının uygulamaya sokulacağı günü, ikiyüz elli binden faza işçi ise uyuşmazlık kararlarının grev kararına dönüştürülmesini bekliyor.

İşçi sınıfının öfkesi, en önemlisi savaşım isteği ve azmi büyüktür. Tabandan yükselen, "ne olursa olsun eyleme geçmek" istemi, artık çok güçlüdür. Bununla bağlı olarak Türk-İş yönetimi, geçenlerde iki saatlik genel uyarı direnişi yapılacağını açıklamıştı. Ama Türk-İş Başkanlar Kurulu'nun 16 Mart toplantısında bu karar değiştirildi.

Kararın değiştirilmesi

Türk-İş, 16 Mart'taki Başkanlar Kurulu toplantısından önce bir temsilciler toplantısı düzenledi. Toplantıda, işçinin 2 saatlik direniş gibi eylemlere hazır olmadığı savunuldu, *1988 seçimleri sonrasına kadar* örgüt-içi eğitim, seminer toplantı, gerekirse işçi kurultayı gibi yollardan işçinin "hazırlanmasını" önerdi.

Ama sendikaların teşkilatlanma sekreterleri, "her türlü eylemin" yapılmasında direttiler. Bunun üzerine, 67 ilde "eylem komiteleri" kurma gibi bir girişim gelişti.

Bunun ardından yapılan Başkanlar Kurulu toplantısında alınan karara göre, 24 Mart günü profesyonel sendikacılar "hükümete, TBMM'ye ve yetkili mercilere" hitaben hazırladıkları bir uyarı mektubunu, Türk-İş Genel Merkezi'nden TBMM'ye kadar *yürüyerek* götürecekler.

26 Nisan'da Samsun'da bir miting yapılacak. Ayrıca Erzurum, Adana, Konya, İzmit gibi miting ve yürüyüşler düzenlenecek.

Alınan bu yeni karar, iki saatlik uyarı direnişi yapma kararına göre geri bir adımdır. Özellikle "hükümete, TBMM'ye ve yetkili mercilere" yapılan bir başvuru bugün eylem falan sayılmaz. Ama hiç önemli değil. Yaşamın, sınıfın gittiği yol bellidir. Bunun rahatlığıyla, durumun nasıl gösterilmek istendiğine ve gerçekte ne olduğuna kısaca bir bakalım.

Durum nasıl gösterilmek istendi?

Türk-İş Başkanlar Kurulu, kararı değiştirirken, "Türk toplumunun henüz böyle bir eyleme hazır olmadığını" vb. ileri sürdü.

Başkanlar Kurulu toplantısı öncesinde, manzarayı bu söylendiği gibi *göstermek* için dört bir yandan harekete geçilmişti.

ANAP, Türk-İş'i "kanunsuz ve hukuk nizamına uymayan" olaylara karşı uyarırken, Özal da "biz hiçbir zaman zorba hareketlere, hırçın hareketlere taviz vermeyiz" diye attı tuttu.

Köşe yazarları da boş durmadılar. Örneğin Kırca, tartışılan eylemin suç olacağını söylerken, Türk-İş'in "çoğunluğun manevi desteğini bulamayacağını" ileri sürdü. *(Hürriyet,* 7 Mart 1987)

Hak-İş Başkanlar Kurulu da ANAP'a, Kırca'ya benzer bir ağızla konuştu ve şöyle dedi:

"Meşruiyet içinde çarelerin tükenmeyeceği kanısındayız.

"İşçilerin hafızalarında *ciddi çağrışımlar yaptıran* genel grev ve direniş gibi olağanüstü şartların, ciddi müesseselerin yıpratılmasından kaygı duymaktayız." *(Tercüman,* 16 Mart 1987) (abç)

Böylece "toplumun bu tip bir eyleme hazır olmadığı"na canlı "kanıtlar" yaratılmaya çalışıldı.

Durum böyle *gösterilmek* istendi. Ama mızrak çuvala sığmayacağı gibi, gerçek durum da yaratılan bu senaryoya sığmıyor.

Durum patlayıcıdır

Durumun ne olduğunu en başta esen grev fırtınası gösteriyor.

Türkiye'de toplumda öyle bir kızgın buhar birikmiştir ki, işçiler, hem de ülkenin her yerinde bir anda işgallere çıkabilir, sokaklara dökülebilirler. Herhangi bir toplu eylem, anında büyük bir siyasal çatışmaya dönüşebilir.

Nitekim 12 Mart 1987 tarihli *Cumhuriyet*'te Şükran Ketenci de bu anlama gelen sözler etmiş:

"...

"Bizce Türk-İş'teki *eylem kararı bunalımından* asıl siyasi iktidar ve işverenlerin gülüp geçme yerine, korkup önemli dersler almaları gerek... İşçi haklarında hiç doymadan 'daha daha' kayıplar isteyenler *hiç umulmadık biçimde çıkabilecek sosyal patlamalara* hazırlıklı olmalıdırlar. "(abç)

Görüldüğü gibi "eylem kararı bunalımı"ndan söz ediliyor ve "umulmadık... sosyal patlamalara hazırlık" uyarısı veriliyor.

Öte yandan BASS'tan Raci Bayülke işçinin durumunu şöyle dile getirmiş:

"İşçi öyle bir noktaya geldi ki, artık meselenin kanuni mi, yoksa kanunsuz mu olduğu hususu önem taşımıyor." *(Tercüman,* 8 Mart 1987)

Eskişehir'de Türk-İş'e bağlı 18 sendika başkanının 12 Mart 1987 tarihli *Milliyet*'te yayınlanan açıklaması da aynı yöne işaret ediyordu.

Eskişehirli sendikacılar, "kollektif ve ortak hareketle Türkiye genelinde uyarı niteliğinde 2 saatlik işi durdurma eylem kararı *mutlaka* alınmalıdır" diyor ve kararın alınmaması halinde bile işçilerin harekete geçeceğini söylüyorlardı. Haklarında hemen soruşturma açıldı.

Türk-İş Eğitim Sekreteri Başoğlu, yeni sağlık hizmetleri yasa tasarısıyla ilgili olarak, "işçiler, işçi emeklisi, dul ve yetimleri, SSK hastaneleri ellerinden alınırsa, hastaneleri işgal edecekler dir" diyor. *(Cumhuriyet,* 12 Mart 1987)

İşçi sınıfının bu "ürkütücü" durumu karşısında Narin de bir açıklama yaparak, Türk-İş'in hükümeti değil TİSK'i karşısına almasını, siyasal baskıdan vazgeçmesini istedi. Eylemlerin kontrolden çıkacağını söyledi.

Ve 1 Mayıs yaklaşıyor

Durum böylesine keskin, siyasi ve "ürkütücü"yken, 1 Mayıs 1987 de yaklaşıyor. Genel olarak 1 Mayıs'ı kutlama isteği, özel olarak 1 Mayıs 1977'nin hesabını sorma isteğiyle birleşiyor.

Evet, 1 Mayıs'ın yığınsal olarak, kanunlu ya da kanunsuz ama mutlaka kutlanacağı günler iyice yaklaşırken, yapacağı eylemin kanunlu mu yoksa kanunsuz mu olacağı işçi sınıfımız için *artık önem taşımıyor.*

Öfke dağları sarmıştır. İşçiler, fabrikada kırda savaş haykırışlarını yükselterek 1 Mayıs'a hazırlanıyor. Örgütleniyor.

Bir karar geri alınır, yarın eskisinden de daha ileri bir karar alınır.

Sayfayı hazırlayan
Salih Can

İŞÇİ YIĞINLARI GREVDE, DİRENİŞTE

İşçi sınıfımızın kazanı öfke kaynıyor. 7085 işçi grevdedir. 75 350 işçi için grev kararı alındı. 264 139 işçi için uyuşmazlığa gidildi. Aşağıda yayınladığımız liste, bu konuda kendi kendisini açıklıyor.

GREVLER

İşyeri adı	Sendika	İşçi	Diğer bilgiler
Derby (İstanbul)	Laspetkim-İş	1 200	Grev 100. gününe geldi.
İmamoğlu İplik (Kula)	Öziplik-İş	42	Sürüyor.
Polikimsan (Kocaeli)	Petrol-İş	60	Sürüyor.
Kauçuk San (İzmir)	Petrol-İş	150	Sürüyor.
Kemsan (Kayseri)	Özgıda-İş	113	Kayseri'de 10 yılın ilk grevi. 10 gündür sürüyor.
Polikimsan (İstanbul)	Petrol-İş	50	Bir aydır sürüyor.
Kauçuk San (Manisa)	Petrol-İş	135	Bir aydır sürüyor.
Polikimsan (Gebze)	Petrol-İş	48	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Kauçuk San (İzmir)	Petrol-İş	150	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Akdeniz Gübre (Mers.)	Petrol-İş	745	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Pilsa Plastik (Adana)	Petrol-İş	274	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Akdeniz Kimya (İzmir)	Petrol-İş	67	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Santa Farma (İstanbul)	Petrol-İş	127	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Deteks Kimya (İst.)	Petrol-İş	65	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Bürosan (İstanbul)	Petrol-İş	181	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Kav Orman San (İst.)	Petrol-İş	197	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Süper Dizel (İstanbul)	Otomobil-İş	11	Dönemin en uzun grevi. 5 Mayıs 86'da başladı.
Birsan Kablo (İst.)	Petrol-İş	62	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Gübre Fabr. AŞ. (İst., Ank., İskend., İzmir)	Petrol-İş	876	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Fürsan Ferm. (İzmit)	Petrol-İş	187	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Ege Gübre San (İzmir)	Petrol-İş	242	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Polisan Kimya (Gebze)	Petrol-İş	315	18 Mart'ta greve çıkıldı. Grev günü 10 sendikacı polisçe tutuklandı.
Pimaş Plastik (Gebze)	Petrol-İş	209	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Kav Kibrit (Orhangazi)	Petrol-İş	157	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Çizmeci Kauçuk (İst.)	Petrol-İş	188	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Taysan Taşıt (Bursa)	Petrol-İş	42	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Çukurova Kimya (Manisa)	Petrol-İş	152	18 Mart'ta greve çıkıldı.
Kılıçoğlu Tuğla ve Kiremit (Eskişehir)	Kristal-İş	560	20 Mart'ta greve çıktı.
Adel Kalemcilik (İst.)	Ağaç-İş	480	26 Mart'ta greve çıkıyor.

GREV KARARI ALINAN İŞYERLERİ

İşyeri adı	Sendika	İşçi	Diğer Bilgiler
Karabük DÇ, İskenderun DÇ	Çelik-İş	25000	18 Mart'ta karar alındı. 2 Nisan'da grev olası.
Sümerbank (Beykoz, Van, Sarıkamış, Tercan ve Çanakkale kundura kundura fabrikaları	Deri-İş	3 500	Grev kararı alındı. Mayıs başı grev olası.
Türk Hoechst, Türk Henkel, Arkim, Venüs Bant, Emek Kauç. (İst.)	Laspetkim-İş	850	Grev kararı alındı.
Türk Zırai Donatım	Türk-Metal	4 000	Grev kararı alındı.
Makina Kimya (MKE)	Türk-Metal	12000	Grev kararı alındı.
Sümerbank (29 İşyeri)	Teksif	30000	Grev kararı alındı.

UYUŞMAZLIĞA GİDİLEN İŞYERLERİ

İşyeri adı	Sendika	İşçi	Diğer Bilgiler
Sümerbank	Petrol-İş	1 500	
Tübitak, Sportoto	Tezkoop-İş	1 600	
Orüs Orman Ürünleri	Ağaç-İş	4 500	
MSB, JGK, SGK	T. Harb-İş	41000	
T. Denizcilik İşl.		6 800	Mayıs'ta grev olası.
Etibank		7 000	Mayıs'ta grev olası.
Etibank		10036	Mayıs'ta grev olası.
Denizcilik Nakliyat		3 100	Mayıs'ta grev olası.
Çaykur	Tek Gıda-İş	40000	Mayıs'ta grev olası.
Karayolları Gnl. Mdl.		40000	Mayıs'ta grev olası.
Vakıflar Gnl. Mdl.		139	Mayıs'ta grev olası.
Köy Hizm. Gnl. Mdl.		55000	Mayıs'ta grev olası.
Karadeniz Bakır İşl.		2 097	Mayıs'ta grev olası.
Bayınd. ve İsk. Bak.		9 000	Mayıs'ta grev olası.
DHL İnş. Gnl. Mdl.		1 750	Mayıs'ta grev olası.
Seker Fab. AŞ.		40000	Mayıs'ta grev olası.
MKE		227	Mayıs'ta grev olası.
Ankara İmar Ltd.		100	Mayıs'ta grev olası.
Milliyet, Tifdruk	Basın-İş	290	Mayıs'ta grev olası.

DİRENİŞ VE BOYKOTLAR

ESKİŞEHİR: Sümerbank Basma Fabrikası'nda çalışan Teksif'e bağlı 1300 işçi, işverenin uzlaşmaz tutumunu ve kötü hayat koşullarını protesto etmek için yemek boykotu yaptı. Çocuklarına et götüren bir işçinin ifadesi alındı.

ESKİŞEHİR: Hava İkmal ve Bakım Merkezi'nde çalışan işçiler, kendilerini fabrikaya götüren özel otobüsçülerin taşıma ücretine yüzde yüz zam istemeleri üzerine, işyerine her gün kafileler halinde yürüyerek gidiyorlar. Bu durum siyasi polisçe izleniyor. Gerekçe: Trafik yoğunluğu nedeniyle işçilerin can güvenliği (!).

İSTANBUL: İETT'de çalışan Belediye-İş üyesi 3500 işçi, İETT yöneticilerinin uzlaşmaz tutumu ve gülünç zam önerileri karşısında, İETT yönetmeliğini *uygulayarak* yavaş sürüşe geçti. Bir gurup şoför gözaltına alındı, haklarında soruşturma açıldı. Direniş İstanbul'da trafiği felce uğrattı. İşçiler sözleşme imzalandıktan sonra da protestoyu sürdürdüler.

ZONGULDAK: Ereğli Demirçelik Fabrikası'nda çalışan Otomobil-İş üyesi 8 000 işçi, 8 yıldan beri toplu sözleşme yapmalarının, istedikleri sendikayı seçmelerinin, A tipi kapsamdışı personel ve teşmil uygulamasıyla engellenmesini büyük bir kapalı salon toplantısıyla protesto ettiler. Referandum için imza toplamaya başladılar. İşveren güvenlik gücü, bunun yasak olduğu gerekçesiyle çeşitli işçileri sorguya çekti.

Sözleşmeli personel uygulamasına karşı savaşım, daha ileri savaşımlar için kaldıraç yapılmalıdır.

Tüm kamu görevlilerine tam sendikal haklar için

Sözleşmeli personel uygulaması, finans-kapitalin amaçları, dünya pazarına açılmanın gereksinimleri doğrultusunda burjuvazinin elini serbestleştirme çabasının bir parçasıdır. İşçi sınıfı, buna karşı, *tüm* kamu görevlilerine grevli toplu sözleşmeli sendikal haklar savaşımını yükseltecektir.

Kamu kesiminde, özel kesimde yüzbinlerce işçi "haklarımız" diye, "grev", "direniş" diye ayağa kalkmışken, Netaş'ın kıvılcımları her yeni grev ilanıyla birlikte ülkeye yayılmaktayken, burjuvazi "sözleşmeli personel" uygulamasıyla adeta yangını körükledi.

Sözleşmeli personel statüsü ile, memurlaştırılmış ya da hâlâ işçi statüsünde olan kamu sektörü işçilerinin sahip olduğu birçok hak onların elinden alınmaya çalışılıyor. Süresi 1 yılı aşmayan hizmet akitleri ile çalışacak, sözleşme ücretinin dışında hiçbir hakka sahip olmayacak, sosyal yardım, sosyal güvenlik, örgütlenme ve hak arama haklarından yoksun bir işçi kesimi yaratılmaya çalışılıyor.

Sözleşmeli personel uygulaması yeni değil. Yeni olan, bu uygulamanın işçi sınıfının daha geniş kesimlerine yaygınlaştırılma çabasıdır.

Faşist cuntanın gelişinin hemen ardından kabul edilen bir kanuna göre (2333 sayılı kanun) sürekli kamu görevlerinde sözleşmeli personel çalıştırılabileceği kabul edildi. Daha sonra, 1983 yılında çıkarılan kamu iktisadi kuruluşları (KİT'ler) ile ilgili kanun hükmünde kararnameyle (KHK 60) uygulama KİT'lerin yönetici kademedeki personeline genişletildi.

Ertesi yıl çıkarılan bir başka kanun hükmünde kararname (233 sayılı KHK), sözleşmeli personel rejimini, yukarıdan aşağıya doğru daha çok sayıda "memur"u ve "diğer" personeli "sözleşmeli statü"ye geçirme yolunda "geliştirildi". Şimdi de KİT'lerde çalışan herkesin "sözleşmeli" statüye geçirileceği açık açık söyleniyor.

Sürecin başlarında yalnızca bir kısım memurdan söz ediliyordu. Daha sonra "memurlardan" söz edilmeye başlandı. Bu arada boş kadrolar ve boşalan kadrolar iptal ediliyordu. Böylece, bir yandan KİT'ler için "gerekli" bulunan insan tasarrufu sağlanırken, öte yandan memur statüsündeki kamu görevlilerinin ücret ve kıdem açısından ilerlemelerinin önü tıkanıyordu. KİT çalışanlarının sözleşmeli statüye geçmelerini zorlayacak bir mekanizma hazırlanıyordu.

Bu çabalar kamu görevlilerinin ancak çok küçük bir kısmını "sözleşmeli" olmak yönünde harekete geçirebildi. Şimdi ise çeşitli yüksek ücret vaatleriyle, "1 milyon kazan!" gibi sportotoyu andıran kampanyalarla memur statüsündeki kamu görevlileri sözleşmeye geçmeye "teşvik" edilmek isteniyor.

Araçlar çeşitli ama amaç tektir. Devlet Bakanı Hasan Celal Güzel, "hedefimiz asgari 10 senelik bir süre içinde bütün KİT'lerdeki memurları sözleşmeli personel statüsüne geçirmektir" diyor. (*Cumhuriyet*, 31 Ocak 1987)

Sözleşmeli personel uygulamasından ilk anda etkilenen işkolları arasında hava ulaştırma, petrol, haberleşme, maden ve enerji işkolu geliyor. Sırada gıda, genel hizmet işkoları ve diğerleri var.

Ayrıca, şimdilik sınırlı olmakla birlikte, özel sektörde de, kamu sektöründekine benzer bir sözleşmeli personel rejimini benimseme eğilimi olduğu görülüyor.

"Sözleşmeli personel" uygulaması daha şimdiden işçi ve emekçi kesimlerde yoğun öfke birikmesine yol açtı. Sendikalardan tepki yağıyor.

"Sözleşmeli statü"ye tepkiler yükseliyor

Burjuvazinin "sözleşmeli statü" girişimi, en çok kamu kesiminde güçlü örgütlere sahip olan Türk-İş'i etkilemektedir.

Türk-İş'in 14. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda "sözleşmeli personel" uygulaması hakkında şöyle denmiş:

"Hizmet akdi ile çalıştırılmakta bulunan ve niteliklçe 'işçi' olan bir kısım personelin, açık bir ayırım ile toplu sözleşme düzeninin dışında tutulmaya kalkışılması, 98 sayılı ILO sözleşmesinin ihlali anlamındadır ve ILO nezdinde 'şikayet hakkımızın kullanılmasına' yol açacaktır." (Türk-İş, *14. Genel Kurul Çalışma Raporu*, s. 147-148)

Daha sonra Türk-İş, hukuk savaşı açacağını bildirdi. Türk-İş Genel Sekreteri Emin Kul, Şubat sonunda yaptığı bir açıklamada, sözleşmeli personel uygulamasının anayasaya ve yasalara aykırı olduğunu, örgüt olarak *toplu dava* açılması yoluna gidecekleri söyledi. (*Cumhuriyet*, 27 Şubat 1987)

Bu arada Hava-İş sendikasının geçen yıl ekim ayında İstanbul 5. İş Mahkemesi'nde açtığı, 233 sayılı KHK'nın Anayasa'nın 91. ve 128. maddelerine aykırı olduğuna ilişkin dava sürüyor. Ama ne hikmetse, davanın hakimi "değiştirildi"(!)

Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği Başkanı Teoman Öztürk de bir açıklama yaparak, sözleşmeli statü uygulaması ile birçok kazanılmış hakkın geriye alınmaya, sendikal örgütlenmeye darbe vurulmaya çalışıldığını söyledi. Yine de sözleşmeli personelin sendikalaşma hakkının pratikte var olduğunu belirtti. (*Cumhuriyet*, 3 Mart 1987)

Türk-İş'in 12 Mart tarihinde konuyla ilgili olarak düzenlediği bir sempozyumda sendikalaşma hakkı ele alındı. Hava-İş Sendikası Genel Başkanı İbrahim Öztürk, kanun hükmünde kararnamede, sözleşmeli statüye geçenlerin sendikaya üye olamayacağı şeklinde bir hüküm bulunmadığını, kendilerinin THY'de sözleşmeli personeli sendikaya üye kaydettiklerini açıkladı. (*Cumhuriyet*, 13 Mart 1987)

İşçi sınıfı ve sendikalar, burjuvazinin sözleşmeli personel uygulamasına karşı sert tepki gösterirken, burjuva "solcular", küçük burjuva ilericiler" de ortalığı bulandırma işlevini görüyorlar. *Cumhuriyet* yazarı Hikmet Çetinkaya, atı alanın Üsküdar'ı geçtiğini söylüyor, boşuna kavgaya girişmeyin demeye getiriyor. *Bilim ve Sanat* ise işçi ve emekçi kesimlerden yükselecek tepkiyi burjuva parlamentosunun sınırları içinde tutmaya çalışan bir yanaşım getiriyor.

Bilim ve Sanat şöyle diyordu:

"Sendikalara ve diğer demokratik kitle örgütlerine düşen *görev* sözleşmeli personel modeline bilinçle ve kararlılıkla karşı çıkmak, kamuoyu oluşturarak *TBMM'nin soruna sahip çıkmasını sağlamak olmalıdır.*" (*Bilim ve Sanat*, Mart 1987, s.10) (abç)

Yükselen tepkileri burjuva kanala akıtma çabası *Alınteri*'nin mart sayısında da açıklıkla gözleniyor. *Alınteri* yazarı, Emin Kul'dan aktarıyormuş gibi yaparak aslında kendi derdini döküyor:

"Aslında sözleşmeli personel statüsünü Anayasanın 128. maddesine geçirenler, bu hükmün sendikal hakları kısıtlamak üzere kullanılabileceğini *düşünmemişlerdi. Hatta Kenan Evren bile, ...* üzüntü duyduğunu Emin Kul'a söylüyordu." (*Alınteri*, Mart 1987) (abç)

Burada faşizm döneminin sorumluları en başta da Kenan Evren utanmadan temizşe çıkarılmaya çalışılıyor. Zaten oportünizme göre burjuva devletin, burjuvazinin uygulamaları onun sınıf karakterinden, sistemin iç özelliklerinden kaynaklanmaz. Bunlar şu ya da bu yöneticinin, kanadın, çoğu zaman ABD'nin etkisiyle izlediği "politika"lardır. Aslında kimileri bu kötü "politika"ların kötü sonuçlanmasını istemiyor ama, bunlar hep *kötüye* kullanılıyor(!) *Alınteri*, yükselen işçi hareketini yatıştırmak, yolundan çıkarmak, burjuvaziyi hoş gçstermek için böyle ter döküyor.

Kamu kesiminde biriken öfkeyi eyleme dönüştürmek gerek

Sözleşmeli personel uygulaması, finans-kapitalin amaçları, dünya pazarına açılmanın gereksinimleri doğrultusunda burjuvazinin elini serbestleştirme çabasının bir parçasıdır.

Burjuvazi, sözleşmeli personel statüsünü önce tüm kamu kesimine sonra da giderek özel sektöre yaygınlaştırarak, işçi sınıfının ve emekçilerin sahip oldukları kısıtlı, güdük hakları bile geri almak istiyor.

Burjuva devlet kurumları işçilere emekçilere "anlayış" gösterecek değildir. İşçi sınıfımız burjuvazinin hukukunu burjuvaziye karşı silah olarak kullanarak, tüm sözleşmeli personeli sendikalaştırarak, tüm kamu görevlilerinin "grevli toplu sözleşmeli sendikal hakları" için kavgayı yükseltecektir.

Salih Can

Sahtekarlıkları, kanunsuzlukları iyice ayyuka çıktı.

Hukuklarını başlarına çalacağız

"Sözleşmeli personel" uygulamasının sergilediği noktalardan biri de Türkiye'de kanunların, kararnamelerin, yönetmeliklerin çıkarılış ve işleyişindeki karmaşadır.

ANAP hükümeti, sözleşmeli personel uygulamasını, esas olarak, 1984 yılında çıkarılan 233 sayılı kanun hükmünde kararnameye (KHK) bağlıyor.

Kanun hükmünde kararname yetkisiyle ilgili olarak 1982 Anayasası'nın 91. maddesi şöyle diyor:

"Kanun hükmünde kararnameler, *Resmi Gazete*'de yayımlandıkları gün yürülüğe girerler.

"Kararnameler, *Resmi Gazete*'de yayımlandıkları gün TBMM'ye sunulur.

"Yetki kanunları ve bunlara dayanan kanun hükmünde kararnameler, TBMM komisyonları ve Genel Kurulu'nda *öncelikle ve ivedilikle* görüşülür." (abç)

Burjuvazinin kendi anayasası böyle diyor. Bizi bağladığından değil de, burjuvazinin kendi anayasasını nasıl deldiğini göstermek için söyleyelim: 233 sayılı KHK 18 Mayıs 1984 tarihinde yürülüğe girdi. Burjuva meclis o günden bu yana muzır yasası dahil çok sayıda yasayı öncelikle ve ivedilikle görüşüp karara bağlarken, nasılsa 233 sayılı kararnameyi görüşmedi(!)

Belirtilen süre az buz bir süre değildir, yakında *üç* yıl olacak. ANAP, yüzbinlerce işçinin geleceğini ilgilendiren sözleşmeli personel konusunda girdiği uygulamayla kevgire dönmüş olan kendi anayasasında bir delik daha açmıştır.

233 sayılı kararnamenin kendisine gelince, bunun 41. maddesi, KİT'lerde personel ve rejiminin *ayrı* bir kanunla düzenlenmesini ve bu kanun çıkana dek 657 sayılı kanunun hükümlerinin işlemesini öngörüyor. Böyle bir kanun daha çıkmadı. Ancak, sözleşmeli personel uygulaması, bir başka kararnameyle kurulan ve sözde yalnız "dayanışma ve tavsiye kararı alma yetkisine sahip" olan, Başbakanlığa bağlı Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu tarafından başlatıldı.

657 sayılı kanuna göre sözleşmeli personel, "kalkınma planı, yıllık program ve iş programlarında yer alan önemli projelerin hazırlanması, gerçekleştirilmesi, işletilmesi ve işlerliği için şart olan, *zaruri ve istisnai* hallere münhasır olmak üzere *özel bir meslek bilgisine ve ihtisasına ihtiyaç gösteren geçici işlerde,...*" (abç) çalıştırılabilecek. Oysa ANAP hükümeti, uygulamayı kamu sektöründe tüm memur ve işçi kesimine yaymaya başladı bile. Üstelik bunu pervasızca "istişari" tabir edilen, karar alma ve yürütme yetkisi olmayan bir kurul aracılığıyla yapıyor.

İşler şimdilik "ben yaparım olur" diye yürüyor. Ama diyelim ki herşeyi kitabına uydurdular, yapıyorlar. O zaman da "sözleşmeli personel" denilen çalışanlar gubunun, sözleşmeleri itibariyle İş Kanunu'nda tanımlanan "işçi" statüsüne girdiğini görüyoruz.

Bugün burjuvazinin kendi çıkardığı, işçi sınıfının ve emekçilerin savaşımını baskı altında, denetim altında bulundurmak esas amacına yönelik kanunlar bile, onun elini bağlıyor.

Bir bakıyorsun, "lazımdır" diyerek bir kanun çıkarmış. Ertesi gün çiğniyor. Kendi kanununu delip geçiyor. Ya da çıkardığı kanunu hiç uygulamıyor. Veya başka bir kanun çıkartarak bir diğer kanunu kalbura döndürüyor. Kanun hükmünde kararnamelerle, meclisin kapısına bile uğramadan, yürütmenin işlerini halletmeye çalışıyor.

Burjuvazinin bu kanunsuzluğu, sahtekarlığı yeni ve Türkiye'ye özgü birşey değil. Ama Türkiye gibi, burjuvazinin manevra alanının dar, ekonominin bunalımlı, toplumun dinamit deposu gibi olduğu ülkelerde iyice göze batıyor.

İşçi sınıfımız, burjuvazinin kendi yasalarını kendisinin çiğnemesini dikkatle izliyor. Bunu bütün topluma sergiliyor. Burjuvazinin kendisinin bile saygı duymadığı anayasa ve yasalarda açılan delikten kendine yol açarak ilerliyor.

İŞÇİNİN SESİ

ÇEK-AL

İşçinin onuru sermayeyi yenecektir!

Türk-İş'te birleş!
1 Mayıs'ta devleş!
Yıl:13, Sayı:325, 25 Mart 1987

Ayla Antepli

YİYECEK SORUNU

Son sıralarda Sovyetler'de özel topraklarda pazar için üretimin arttırılması yoğun teşvik görüyor. Yiyecek sorunu vardır ama çözümü bu değildir. Böyle geri bir adım atmak hiç de gerekmemektedir.

Önceki bir yazıda Sovyetler Birliği'ndeki yiyecek sorununun bazı yönlerini ve SBKP 27. Kongre'sine sunduğu raporda Gorbaçof'un sorunun çözümüne ilişkin önerilerini ele almıştık. Bu önerileri hayata geçirmede o zamandan beri bazı ön adımlar atıldı.

Bazı adımlar

Örneğin, geçtiğimiz nisan ayındaki MK toplantısında, tüm tarımsal işletmelerin kendi kendilerini finanse etmeleri (oto-finansman) yolunda bağlayıcı bir karar geçti. Kongreden kısa bir süre sonra, tarımın çeşitli yönleriyle ilgili altı bakanlık kaldırıldı ve yönlendirme, yeni kurulan Devlet Agro-Endüstri Komitesi'nde merkezileşti. Geçen mayıs ayında SBKP MK Politbürosu aşağıdaki kararı aldı:

> "... Bahçecilik kooperatiflerini daha da geliştirmek ve buraya ayrılan toprak parçalarını yılda 1-1.2 milyon arasında arttırmak. SSCB Devlet Agro-Endüstri Komitesi ve onun yerel örgütleri, bahçecilik kooperatiflerini tohumluklar ve sebze, meyva, çiçek tohumlarıyla besleyecek. Bu üreticiler için küçük yaz kulübeleri üretimi büyüyecek ve önümüzdeki yılın sonuna kadar yerel inşaat malzemeleri talebi karşılanmış olacak."

Aslında, hem oto-finansman ilkesi, hem özel topraklara ek yardım uzun yıllar Sovyet tarım politikasının bir parçasıydı. 27. Kongre ve sonrasında getirilen önlemlerle gelen değişiklik, bu politikanın daha yaygın, tutarlı ve enerjik uygulanması yönünde olmuştur. Bu, Gorbaçof'un yiyecek sorunu üzerine getirdiği önerilerin tümü için böyledir.

Sovyet tarım politikasındaki süreklilik Gorbaçof'un kendisiyle doğrudan bağlıdır.

Gorbaçof 1978 'de tarımdan sorumlu MK üyeliğine atandı. Mahsulün son derece yüksek olduğu 1978-79 ve son derece kötü olduğu 1979-80 ve 1981-82 yılları da onun sorumluluk dönemine denk geliyordu. Sovyetler Birliği, bu yıllarda ABD, Kanada, Arjantin ve AET'den büyük miktarlarda tahıl ithal etti. Yine onun tarımdan sorumlu olduğu 1981'de geniş kapsamlı tarımsal istatistiklerin yayınlanması durduruldu. 1981-85 rakamları ancak geçen kasım ayında yayınlandı. Şimdiki tarım politikası ve Yiyecek Programı bu kriz ortamına cevap olarak hazırlanmıştı.

Yiyecek Programı, 1981'de yapılan 26. Kongre'de başlatıldı. Tarım politikası ise, 1982 Mayıs ayında toplanan MK plenumunda resmen benimsendi. Tarımdan sorumlu MK üyesi olarak Gorbaçof bu politikanın hazırlanmasında baş rolü oynadı. Ulaşım ve depolamayı, tarımsal üretimdeki kayıpların (bazı ürünler için %20-30) ana nedeni olarak ortaya koyan bu politika, bölgesel agro-endüstriyel merkezlerin kurulması için çağrıda bulundu. Bu yeni birşey değildi, çünkü uzun yıllardır agro-endüstri kompleksi resmi politikanın bir parçası durumundaydı.

1981-82'de benimsenen bu yiyecek ve tarım politikasının ikinci ana vurgusu ise, özel toprak parçalarındaki üretimin arttırılması için verilen çeşitli ek yardım biçimleri ve özendiriciler üstüneydi. 26. Kongre'de kollektif çiftliklerin, özel topraklara tohum ve hayvan yemi sağlayabilecekleri açıklandı. Ve aynı zamanda ailelerin özel olarak sahip olabileceği hayvan sayısındaki yasal sınırlama kaldırıldı. Gorbaçof'un özel topraklardaki büyüklük sınırının arttırılması yönünde de çağrı yaptığı rapor edildi. Ancak bu kabul edilmedi.

Gorbaçof'un o zaman ileri sürdüğü ancak reddedilen bir başka öneri de, tarımda gurup özendirici emek ilkesinin yaygınlaştırılmasına ilişkindi. Bu ilkeyi Gorbaçof 1978 öncesinde parti sekreterliği yaptığı ve önemli bir tarım bölgesi olan Stavropol'da yaygın bir şekilde uygulamıştı. Tugay sistemi olarak bilinen bu ilke 1978'de deneme olarak yaygın bir şekilde uygulandı. Ancak zengin ve yoksul çiftçiler arasında ekonomik farklılaşmaya yol açtığı ve mülkiyetçi bir zihniyet geliştirdiği için reddedildi.

Bu ilkenin ya da metodun yaygın uygulanması, 27. Kongre'de Gorbaçof'un yaptığı ana önerilerden birisiydi. Daha önceki yazılarımızda bu ilke üzerinde uzunca durduk. Burada yalnızca aşağıdaki noktaları eklemekle yetineceğiz.

Birincisi, geniş çapta uygulandığında bu sistem, kuşkusuz çiftçiler arasında ekonomik farklılaşmaya ve tabakalaşmaya yol açacaktır.

İkincisi, bu sistemin tarımda daha derin ve temelli değişikliklere yol açma potansiyeli vardır. O denli ki, bu özendirici birlikler, işin kalite ve miktarını kişisel sorumluluk ve özendiriciler temelinde düzenleyen bir örgütlenme sistemi olarak ***a) kendini üreten, kapalı loncalara dönüşebilir ve b) belirli bir toprak parçasının gerçekte sahipliğiyle özdeşleşebilir.*** Bu, daha önce bu sisteme ilişkin söylediklerimize ekleyeceğimiz önemli bir noktadır. Elimizdeki bilgiler ışığında bunun ne kadar büyük bir tehlike oluşturduğunu söylemek zor. Ancak böyle bir tehlike vardır ve bildiğimiz kadarıyla bu sistemi uygulamaya koyarken SBKP ne böyle bir tehlikeyi açıkça göz önüne almış ne de buna ilişkin herhangi bir önlem getirmiştir.

Tarihin yeniden değerlendirilmesine doğru

Bu kısa değerlendirmeyle, SBKP tarım politikasının eskiyle bağına ve içindeki yeni öğelere işaret etmeye çalıştık. Ancak bu eski ve yeni ögeler daha derindeki süregen bir olguya tepkidir. O da Sovyetler Birliği'ndeki yiyecek sorunudur. Önceki yazılarda bunu "kronik" bir sorun, ya da "devrimin çözülmemiş sorunu" olarak adlandırdık. Sorunun devrimden 70 yıl sonra hâlâ çözülmemiş olması, bir bütün olarak Sovyet toplumu ve onun gelecekteki sosyalist gelişmesi üzerine

kara bulutlar getirmiştir. Bu sorun ve sonuçları herşeyi etkiliyor: Ekonomi, dış ticaret, toplumsal politika, yaşam ve çalışma koşulları, vb.

Şimdiye kadar Gorbaçof ve SBKP MK'sı bu sorunun nedenlerine ilişkin bir değerlendirme ortaya koymadı. Bu, 27. Kongre Raporu'nun ve o günden beri yapılan belli başlı konuşmaların başlıca eksikliğidir. Önerilenler, benimsenen öneriler ve yapılan açıklamalar ulaştırma ve depolamadaki özgül sorunlar dışında şunların önemli sorun olarak görüldüğüne işaret ediyor: Tarımın yönteminde çok başlı ve tepesi ağır bir bürokrasinin varlığı, devlet ve kollektif çiftliklerde özerkliğin, girişimciliğin ve sorumluluğun yetersizliği. Herşeyi merkezden bekleme eğilimi ve "gerek duyulan herşeyin verileceği ve gönderileceği yönündeki parazit yaklaşımlar." (Gorbaçof, Khabarovsk konuşması, 31 Temmuz 1986)

Bu kısmi ve ikincil nedenleri bir yana, tarımda bugün izlenen politikanın, esas olarak derin tarihsel nedenlere öncelik veren daha genel ve temelli bir tarım ve ekonomi değerlendirmesinden kaynaklandığı anlaşılıyor. Böyle bir değerlendirme resmi olarak henüz yapılmamıştır. Ancak yakın bir zamanda bunun yapılacağına kesin gözüyle bakabiliriz.

Sovyetler Birliği'nde bugün yaşamın bütün alanlarında ve özellikle de ekonomi ve kültürde resmi olarak körüklenen bir yeniden değerlendirme ve tartışmaya şahit oluyoruz. 27. Kongre'de şiddetle eleştirilen yapısal problemler, eksiklikler ve bozulmaların nedenleri olarak Sovyetler Birliği'nde 1920 ve 1930'lardaki, yani Stalin dönemindeki gelişmeler gösteriliyor.

Doğru ya da yanlış, suçlama nasıl olursa olsun, böyle bir tartışma kaçınılmaz ve gereklidir. Çünkü gerçekten de, 1920 ve 1930'lar, Sovyetler'de şimdiki sosyalizmin biçimlenme dönemiydi. Ana yapısı ve özellikleri o dönemde biçimlendi ve sonradan çok az değişikliğe uğradı. Bu, ekonomi, politik sistem, toplumsal ve kültürel kurumlar ve tüm uygulama için geçerlidir. Eğer bugünkü sosyalizmde önemli yapısal bozukluklar varsa, bunun köklerini anlamak için kuşkusuz o dönemi tartışmak gerekir.

Yapısal bozuklukların olmadığı, sorunun zaman aşımına uğrayan, yararlılığını ve meşruluğunu yitiren biçimler ve mekanizmalar sorunu olduğu düşünülse bile yine 1920, 1930'lara bakmak gerekiyor. Örneğin, deniliyor ki genişlemesine ekonomik gelişme yerini yoğunluğuna ekonomik gelişmeye bırakmalıdır. Ve öncekine uygun biçimlenme, sonrakine, yani yoğunluğuna ekonomik gelişmeye yaramamakta ve ona ayak bağı olmaktadır.

İkincisi, herkesin bildiği gibi, Sovyetler Birliği'nde geçmişte, özellikle 1920 ve 1930'larda olanlara yönelik açık tartışma uzun bir süredir bastırılmış durumdadır. Hem Stalin hem Kruşçev dönemi kalın bir resmi sessizlik perdesiyle örtülüdür. (Şimdi sıra Brejnev döneminde. Bu döneme ilişkin değerlendirmelerde Brejnev adının geçmemeye başlaması aynı şeyleri çağrıştırıyor.) Bu dönemler nasıl değerlendirilirse değerlendirilsin bu dürüst olmayan, tutuma son verme zamanı gelmiştir.

Açıklık, demokrasi ve halkın katılımı konusunda bugün çokşey konuşuluyor. Geçmiş hakkında açık ve demokratik bir tartışmaya izin verilmiyorsa bu halkın bugünü açık ve demokratik olarak ele alması ve katılımını sağlaması mümkün müdür? Özellikle de geçmişin büyük ağırlığı varsa? Tarih herhangi bir andaki liderliğe ya da genel sekreterliğe ait değildir.

Sovyet tarımında kollektifleştirmenin gerçekleştirilme biçimi çiftliklerin bugünkü yapısını ve havasını belirlemiş ve bunlar bugüne derin bir çarpıklık ve kötüye kullanım eşlik etmiştir.

Daha önce belirttiğimiz gibi, 1920 ve 1930 dönemine ilişkin yakın bir gelecekte tartışma açılacak ve yeni bir resmi yanaşım belirlenecektir. Yeni bir resmi parti tarihi düzenlendiği de rapor ediliyor. Böyle bir tartışma, ancak konu, iyi ve kötü tüm yönleriyle ve objektif olarak, bugünkü liderliğin politikasına uygun olup olmadığından bağımsız olarak ele alınırsa bir anlam taşır.

Üçüncüsü, Sovyetler'de 1920 ve 30'lardaki çalkantılı döneme ve özellikle endüstrideki hızlı gelişmeye derin bir çarpıklık ve kötüye kullanım eşlik etmiştir. Bu, geçmişte kalan bir tarihsel sorun değildir. Sosyalist sistem içinde yapılanmış ve bugün onun entegre bir parçası durumundadır. Bunu göstermek için tarım ve yiyecek sorunu başlığımıza yeniden dönelim.

"Özel sebzeciliğe, hayvancılığa, kümesçiliğe vb. izin verilirse günümüze kadar sürmüş olan küçük çiftliğe geri dönmemiz gerekir. Durum buysa bütün bu çileyi çekmeye gerek var mı? Devlet çiftlikleri kurmanın anlamı var mı?"

NEP'in yeniden değerlendirilmesi

Bu alanda dikkat NEP politikasına ve 1920'lerin sonlarında bu politikanın terkedilmesine çevrilmiş durumda. Gorbaçof, NEP'in ana öğesi olan ayni verginin günümüz koşullarında yaratıcı uygulanması için çağrıda bulundu. Geçenlerde İngilizce bir Sovyet yayınında "NEP yapabileceklerini tamamlamadan çekildi" deniyor ve şu değerlendirme ekleniyor:

"Ekonomik yönetim metodlarından idari yönlendirme metodlarına geçişin içyüzü henüz açıklanmadı. Bürokratik voluntarizmin, yönetimin aşırı merkeziliğinin getirdiği ekonomik, toplumsal ve manevi zarar henüz yeterince hesaplanmış değil.

"Gerçekten ve uzunca bir zaman iyi niyetle başlanan herşey yavaşlayarak bitti. Hiçbir 'başarı' görüntüsü bunu haklı çıkarmaz.

"Şimdi, bugünkü çalışmalarımızda kullanabileceğimiz ve kullanmamız gereken NEP sonuçlarına gelelim.

"NEP, asıl olarak bir rezervi, kır ve şehirdeki halk işletmesi ruhunu ve girişimciliğini devreye soktu. Sovyet iktidarının köylülerin emrine verdiği toprakta çalışma şevki, kendi evinin sahibi olmanın verdiği duygu, bağımsızlık, kendi emeğinden sorumluluk. Yani *insan faktörü* dediğimiz şey.

"Temel mantıkla buradan ancak bir pratik sonuç çıkar. Eğer insan faktörünü Sovyet ekonomisinin bugünkü olasılıklarına eklersek (araştırma ve teknolojik olanakları NEP dönemiyle karşılaştırılamayacak düzeydedir) o zaman getireceklerinin ne kadar büyük olduğunu görürüz.

"Bu mantık, 1985 Nisanı'ndaki SBKP MK plenumunda önerilen ve sonradan SBKP 27. Kongre kararlarıyla son biçimini alan hızlı ekonomik-toplumsal gelişme modelini şekillendirdi" (Lev Voskresensky, "Sosyalist Pazara Gıden Yolda", *Soviet Weekly*, 13 Aralık 1986)

Yukarıdakı yazı, yalnızca Sovyet ekonomisindeki şimdiki tıkanıklığın sebebi olarak NEP politikasının terkedilmesini göstermekle kalmıyor, aynı zamanda bugün NEP prensiplerine geri dönülmesini istiyor ve böyle bir "anlayış" 27. Kongre'de benimsenen anlayışı biçimlendirdi diye ekliyor.

Daha önceki yazımızda neden bugün ayni vergiye ve NEP'e dönüşün gerici sayılacağını belirttik. Bunu burada yinelemeyeceğiz. Geçmişin değerlendirilmesinin, benimsenen politikada ve bunun uygulanışında önemli bir rol üstlendiği ve üstlenmeye devam edeceği açıktır. Ancak şunu belirtelim NEP, sosyalizme geçiş süreciydi o nedenle gelişmiş sosyalizm için uygun bir model olamaz.

Yiyecek sorununun tarihsel kökeni: NEP'in sonu

Sovyetler Birliği'nde tarımın tarihini, ya da başka deyişle direngen yiyecek sorununu ele alırken, sanırım aşağıdaki üç faktörü dikkate almak ve NEP'in tarımdaki rolünü de bu çerçevede değerlendirmek gerekir

Birincisi, savaş komünizmiyle başlayan uzun bir tarihsel dönem boyunca, köyden şehire, tarımdan sanayiye yüklü miktarda kaynak aktarımı yapıldı. Bu, sanayi geliştikçe, tarımda yatırım ve gelişme olmadığı anlamına gelmiyor. Ancak tarımdaki yatırım ve gelişme sanayinin çok gerisinden geliyordu.

Savaş komünizmi sırasında, artıkürüne şehirlerin ve ordunun ihtiyacını için kaba anlamıyla el konuldu. Karşılığında köylüye verilebilecek birşey de yoktu. Lenin'in şehirle köy arasında normal meta alışverişine dönmeyi planladığı NEP döneminde bile ayni vergi, karşılığında

kadar süregelmiştir.

birşey verilmeden köylünün ürününe tek yanlı el koymayı anlatıyordu. Verginin kendisi sonuçta, kısmi de olsa bir el koymadır.

Sol muhalefetin "sanayi diktatörlüğü" belgisini ve "sosyalizmin ilkel birikimi" teorisini reddetmesine rağmen, Stalin de köylülüğün *olağan vergi ötesinde,* sanayi ürünleri için değerinden fazla ödediğini ve tarım ürünlerine değerinin altında ödeme yapıldığını kabul ediyor. Sanayiyi geliştirmek için bir "süper-vergi", "haraç" ödenmiştir,diyor. (Stalin, "MK Plenumunda yapılan konuşma", Temmuz 1928, *Toplu Yapıtlar,* İng. basım, s.167)

Köylülük bu el koymaya karşı çeşitli yollarla direnmiştir. Bu durum kötü mahsül yıllarında (1922, 1926 dışında) sürekli bir kriz yaşanmasını doğurmuştur. 1927'de bu kriz doruğuna çıkmıştır. 1928'de, savaş komünizminden beri ilk kez tahıl elde etmek için köylüye şiddet uygulanmıştır. 1929 sonbaharında başlayan tarımda kapsamlı kollektivizasyon 1928 ve 1929'daki tahıl toplama kampanyasındaki sorunların doğrudan sonucu ve onun bir devamıdır.

NEP ve ayni verginin şehirle köy arasında, sanayi ile tarım arasında Lenin'in 10.Kongre'de öngördüğü güvenilir ve dengeli bağı yaratmadığı tarihsel bir gerçektir. Bunun birkaç olası açıklaması olabilir.

Stalin, krizin kaynağını, Ekim Devrimi'nden hemen sonraki toprak dağıtımında görüyor. Bolşevik değil de küçük burjuva, sosyalist-devrimci programın uygulanması olan eşit toprak dağılımı, toprağı, kendi ihtiyacından az fazlasını üreten milyonlarca küçük parçaya bölüyor.

"Nedeni, başta ve asıl olarak Ekim Devrimi'nin tarımımızda getirdiği yapı değişikliğidir. Pazara çıkan tahılın en büyük kısmını üreten feodal bey tarımından, *kulak* tarımından, pazar için en az tahılı üreten küçük köylü ve orta köylü tarımına geçiştir. Savaştan önce 15-16 milyon tekil köylü toprağı varken bu sayı şimdi 24-25 milyon arasındadır. Bu gösteriyor ki, şimdi tarımımız aslen pazar için en az tahılı üreten küçük köylü tarımına dayanıyor.

"Toprak beyi, *kulak* ya da kollektif olmasından bağımsız olarak, büyük çaplı tarımın gücü emek üretkenliğini arttıracak, makina, bilimsel yöntemler, gübre kullanabilmesinden ve böylece pazar için maksimum tahılı üretmesinden kaynaklanıyor. Öte yandan küçük köylü tarımı bunlardan yoksundur, yarı tüketici tarımıdır. Pazarladığı tahıl miktarı azdır.

"Kollektif ve devlet çiftliklerini alın. Bunlar brüt tahıl üretiminin yüzde 47.2'sini pazarlıyor. Başka deyişle bunlar savaş öncesi toprak beyi tarımından daha fazla tahıl pazarlıyorlar. Ya küçük ve orta köylü tarımı? Bunlar ise ürettikleri toplam tahılın ancak yüzde 11.2'sini pazarlıyorlar. Görüldüğü gibi fark oldukça çarpıcıdır.

"(...)

"...Bunun şu anlamı vardır ki, toprak beylerinin boyunduruğundan kurtulan ve *kulak*ların gücünü kıran küçük ve orta köylüler, maddi koşullarını oldukça iyileştirmişlerdir. Bu Ekim Devrimi'nin sonucudur. Burada, Ekim Devrimi'nin sonucuyla başta, asıl köylü yığınına akan belirleyici orandaki tahılın etkisini görüyoruz.

"İkincisi, bu gösteriyor ki, ülkemizde pazarlanabilecek tahılı asıl elinde tutan küçük ve başta da orta köylülerdir. Bunun anlamı şudur: Ekim Devrimi'yle, yalnızca brüt tahıl üretimi açısından değil ama pazarlanabilecek tahıl miktarı açısından da, SSCB bir küçük köylü tarımı ülkesi olmuştur ve orta köylü tarımda temel direk durumuna gelmiştir.

"Üçüncüsü, toprak beyi (büyük ölçekli) tarımının kaldırılması *kulak* tarımının (büyük ölçekli) üçte birden aza indirilmesi ve az ya da çok gelişmiş büyük ölçekli toplumsal işletmeciliğin (kollektif ya da devlet çiftlikleri), yokluğunda ürününün yalnızca yüzde 11'ini pazarlayan küçük köylü tarımına geçiş, kaçınılmaz olarak pazara çıkan üründe bir düşüş yaratacaktı. Nitekim savaş öncesi rakamlarıyla karşılaştırıldığında, pazarlanabilecek tahıl üretiminde keskin bir düşüş yarattı. Ülkemizde pazarlanan tahılın savaş öncesi rakamların yarısı olduğu bir gerçektir. Brüt tahıl üretimi savaş öncesi düzeye çıkmıştır.

"Tahıl cephesindeki sorunlarımızın temeli budur. Bu nedenle tahıl elde etme alanındaki zorluklara basit bir kaza eseri olarak bakılmamalıdır." (Stalin, *agy,* c.11, s.88, 90-91)

Eğer bu açıklama doğruysa NEP, toprağın ve tahıl üretiminin daha zengin tarım kapitalistlerinde yoğunlaşmasını getirmediği ölçüde, hiçbir zaman, tarımla sanayi arasında tatmin edici bir değişim sağlayamayacaktı.

İkinci açıklama olarak ilk beş yıllık planın kabul edildiği 1927 yılında doruğuna çıkmış olan hızlı sanayileşme koşullarında, NEP çatısı altında, sanayinin gereksinimlerinin karşılanamaması ileri sürülebilir. Hızlı sanayileşmenin gerektirdiği "süper vergi" ve "haraç"a karşı çıkan sağ muhalefet, yalnızca bu çerçeveye uygun hızda ve ölçekte bir sanayileşmeden ve kırla şehir arasında uyumlu bir meta değişiminden yanaydı.

Eğer bu açıklama doğruysa, Sovyetler Birliği daha yavaş sanayileşmeliydi.

Sanırım, gerçek bu iki açıklamadan da bazı unsurlar tasıyor.

NEP'in unutulan iki unsuru

Lenin'in öngördüğü biçimiyle NEP, ayni vergi dışında, ama onun ölümünden sonraki yıllarda unutulan iki unsuru daha içeriyordu.

Birincisi, Lenin ülkeye yabancı yatırım sermayesi çekmeyi ve yabancı sermaye "yardımıyla" sanayileşmeyi düşünüyordu. Bu yolla sanayileşmenin, küçük meta üretimine ve kapitalizmin yeniden canlanmasına karşı güçlü bir tampon olacağını hesaplıyordu. Ancak bu "yardım" gelmedi ve Sovyetler Birliği kendi iç kaynaklarıyla başbaşa kaldı.

İkincisi, NEP, yoksul ve orta köylülerin, hem siyasal olarak köy sovyetlerinde hem de ekonomik olarak kooperatif ve örnek çiftliklerde örgütlenmesiyle elele gitmeliydi. Parti çalışmasının bu yönünün ihmal edildiğine ilişkin çok kanıt vardır. Yoksul ve orta köylülerin *kulak*lara ve kırsal kapitalizme karşı kalesi olamaması bir yana, köy sovyetleri çoğu kez *kulak*ların ve durumu iyi orta köylülerin doğrudan ya da dolaylı etkisi altındaydı. Hatta birkaç kez Stalin, *kulak*ların evlerinde barındıkları için komünistleri eleştirmişti.

Kırdaki parti çalışması ve örgütlenmesi çok zayıftı. Örgütlenen kollektif çiftlikler de sayıca çok az ve örnek oluşturmayacak kadar zayıftı.

1927'de tahıl üretiminde başgösteren kriz sonucunda zor yoluyla tahıl toplanmaya başlandı ve NEP terkedildi. NEP'in, Lenin'in hesapladığından çok önce bırakıldığında kuşku yoktur. Bunun nesnel ve öznel nedenleri vardır.

Dönemin öznel yanlışları eleştiri ve tartışmaya açılmalıdır. Ancak, NEP politikasının gününden önce bırakılmasında ne kadar ağırlık taşırsa taşısın, bunlar 66 yıl sonra bu politikaya geri dönmeye, bu politikayı örnek almaya yeterli bir neden olamaz. Bu geri adımın kabul edilmesi için tek gerekçe ileri sürülebilir: Kollektif ve devlet çiftlikleri üzerinde yükselen Sovyet tarımı, Sovyet endüstrisi ve genelde Sovyetler Birliği'ndeki sosyalizm o derece zayıf ve krize gebedir ki, ülke ancak sosyalizm öncesi ekonomik politikaya geri dönerse bu krizden kurtulabilir. Ama şimdilik SBKP içinde kimse böyle birşey söylemiş değil.

Hangi açıdan NEP'ten "çok erken" vazgeçilmiş olabilir?

Bu söylendiğinde, genel olarak, Lenin'in planladığından çok önce demek isteniyor ve doğrudur. Ancak gördüğümüz gibi, Lenin'in NEP ile ilgili planı, gerçekleşmemiş olan kritik bir unsuru içeriyordu: Yabancı sermaye. Bununla da bağlı olarak, pratik gösterdi ki sanayi yatırımı için dış kaynak yokluğunda NEP, sanayi ile tarım arasında dengeli bir ilişki sağlayamıyor.

Çok genel bir açıdan daha, NEP'in "çok erken" sona erdiği ileri sürülebilir. Rusya gibi geri bir köylü

Bugün Sovyetler Birliği'nde özel topraklarda üretimi ve özellikle de *pazara yönelik üretimi* arttırmaktan oldukça açık söz ediliyor. Bu "çözüm önerisi" karşısında, gelişmeyi çiftçilerin mi yoksa partinin mi geriye çektiği sorusu haklı olarak sorulur.

ülkesinin, sosyalizme uzun bir geçiş sürecine ihtiyacı vardır denebilir. Bu da doğru. Ancak yukarıda sözü edilen koşullar böylesine uzun bir hazırlık dönemine izin vermezse ne olacak?

NEP, köylülüğün hızla sosyalizme geçişe hazır olması açısından "çok erken" sonra ermiş olabilir. Ancak burada sorun- sosyalizme geçişin köylülük için çok erken gelip gelmediği değil, bu geçişin *nasıl* olduğudur. Eğer tarımdaki bugünkü tıkanıklık ile 1920 ve 1930'lardaki olaylar arasında bir bağ varsa, bu bağ NEP'in "erken" ya da geç sonra ermesinde değil, sosyalizmin tarımda uygulanışında izlenen yoldadır.

Bu farkı belirtmek önemlidir. Eğer bu bağ NEP'in erken sona ermesinde görülüyorsa, tarımdaki tıkanıklık sorununun mantıksal(!) çözümü NEP'e geri dönmektir! Eğer bağ kollektivizasyonun gerçekleşme biçiminde ve bunun sonucunda kollektif ve devlet çiftliklerinde ortaya çıkan yapısal özelliklerde görülüyorsa o zaman sorunun mantıksal çözümü, bu yapısal özelliklerdeki bozukluk ve çarpıklıkları düzeltmekten geçer.

Yukarıdan kollektivizasyon

Sovyetler Birliği'nde yiyecek sorununun tarihsel nedenlerini değerlendirirken ele alınması gereken bir başka unsur kollektivizasyonun hızı ve biçimidir. Zamanında büyük bir başarı olarak değerlendirildiği için bu hız rakamlarıyla biliniyor. Bunu göstermek için 1930 yılının başlarında yalnızca *üç ayda*, on milyondan fazla ev işletmesinin kollektifleştirildiğini söylemek bile yeterlidir.

1928-1931'DE KOLLEKTİFLEŞTİRİLEN EV İŞLETMELERİ

	Bin	Yüzde
Haziran 1928	417	1,7
Temmuz 1929	1 008	3,9
Ekim 1929	1 919	7,5
Ocak 1930	4 627	18,1
Mart 1930	14 980	57,2
Eylül 1930	5 495	21,5

(R.W. Davies, *Sovyet Rusya'nın Endüstrileşmesi 1, Sosyalist Saldırı, Sovyet Tarımının Kollektivizasyonu, 1929-30*, İng. basım, Londra 1980, s.441-42)

Kollektifleşme sürecinin üçüncü özelliği şiddet kullanımı ve otoritenin kötüye kullanımıdır. Stalin, Mart 1930'da *"Başarı sarhoşluğu"* başlıklı makalesinde "başarının güçlüklerle dolu yönü" dediği şeyi eleştirirken, "sosyalizasyonun", "kağıt üzerinde emirler üretmeye dejenerasyonu"ndan söz ediyor. (Stalin, *agy*, c.12, s.198, 203) *"Kollektif Çiftliklere Cevap"*'ta, kollektifleştirme kampanyasındaki üç yanlışa işaret ediyor:

1. Gönüllülük ilkesinin ihlali
2. Bölge farklılıklarını dikkate almamak
3. Kişisel eşya ve hayvanların sosyalizasyonu. (Stalin *agy*, c.12, s.209, 212,215)

Gönüllülük ilkesi geri geldiğinde, kollektifleşmiş çiftliklerin *hemen hemen üçte ikisinin* altı ay içinde kollektif çiftlikleri terketmiş olması, zorlamanın ve kötü uygulamanın bir ölçütü olarak verilebilir. Sonradan, 1930'daki düzeye yeniden erişmek için ikna ve basınç yöntemiyle birkaç yıl harcamak gerekmiştir.

Öyle görülüyor ki, kırsal alandaki çalışmalarda yapılan ihmaller ve yanlışlar sonucu sosyalizm tehlikeye girince parti telaşa kapılmış ve bürokratik, kontrolsüz bir çabayla alelacele ve gerektiğinde zor kullanarak, tarımda kollektifleşmeye girişmiştir.

NEP, planlanandan daha erken bırakılmış olabilir. Ama bu, 66 yıldır bunca ilerleme kaydettikten sonra bugün NEP'e yeniden geri dönmeyi haklı gösteremez. Böyle bir adım geri bir adımdır Ve hiç de gerekli değildir.

Stalin'den yukarıda verdiğimiz iki alıntı, çarpıklık ve otoriteyi kötüye kullanımın suçunu tümüyle ilgili yörelerde çalışan, "başarı sarhoşluğuna" kapılmış parti üyelerine yüklüyor. SBKP'nin o zamanlar da bugünkü gibi merkezi bir parti olması bir yana, Stalin ve öteki liderlerin o günkü bazı konuşma ve demeçleri böyle bir "sarhoşluğu" kendilerinin de paylaştığını kanıtlar yöndedir.

Tüm bunların dışında, kollektifleşmenin, tarımın makinalaşmasından çok önce başladığını unutmayalım. Önceleri kollektifleşme, makinalaşma ve traktör kullanımı ile elele gidiyordu. Bu, kollektiflerin üstünlüğünü kanıtlıyor ve kollektifler köylüler için çekim merkezi oluyordu. Gerçekte traktör sayısı öyle yetersizdi ki parti, "toprağın sürülmesinde at kullanımının küçümsenmemesi için" çağrıda bulunmayı gerekli gördü. Asıl vurguyu, durumu kapitalizmin manüfaktür aşamasına benzeterek, makinasız yapılan ortak çalışmanın verimine vurdu.

Bunların bugünkü Sovyet tarımında doğrudan bir damgası vardır. Kollektifleşmenin gerçekleştirilme biçimi çiftliklerin bugünkü yapısını ve havasını belirlemiş ve bunlar bugüne kadar süregelmiştir.

Hızlı kollektifleşme kampanyasının başladığı birkaç ay içerisinde parti liderleri çiftliklerdeki "lakayt üretim"-den ve sorumsuzluktan şikayetçiydiler.

Buna yanıt, çiftliklerin yönetimlerinin kuruldukları dönemdeki bürokratik işleyişe dönüşleri oldu. Stalin 1933'te şöyle diyordu:

"... Artık parti kendisini tarımın gelişme sürecine tekil karışmayla sınırlı tutamaz. O şimdi kollektif çiftliklerdeki yönetimi ve işlerin sorumluluğunu üzerine almalıdır...

"Dolayısıyla, eğer parti kollektif çiftlik hareketini yönlendirmek istiyorsa, kollektif çiftlik yaşamına ve yönetimine bütün ayrıntısıyla girmelidir." (Stalin, *agy*, c.13, s.228-229, 238)

Kollektif çiftliklerdeki yanlışlardan partiyi sorumlu tutarken Stalin, "köylülerin bu işle ne ilgisi var?" diye de soruyordu.

Kısaca sözedeceğimiz, ancak bugün için de son derece geçerli başka bir nokta daha var.

Kollektifleşme kampanyası başta, o andaki tahıl krizine bir çözüm olarak getirildi. Ve her zaman bu çerçeve içinde ele alındı. Kollektif ve daha sonra da devlet çiftlikleri, tahıl üretimi ve pamuk, keten, şeker pancarı gibi sanayi bitkileri üzerinde yoğunlaştılar. Sebze ve hayvansal ürünleri (süt, peynir, yumurta) sağlamak köylülerin kendilerine bırakıldı. Tahıl dışındaki herşey için, bir yazarın deyimiyle "kendine yeterliliğe geri dönüş" vardı. Kollektif ve devlet çiftlikleri arasında, tahıl ya da sanayi bitkileri üretimine dayalı işbölümü ile sebze ve hayvansal ürünlerin bireysel köylü üretimine bırakılması temelindeki daha genel işbölümü bugün hâlâ sürüyor.

1930'daki zorunluluğa çare bulmak için o anda çırpıştırılmış bu iş bölümü, 1935'te resmileşen kollektif ve devlet çiftlikleri sisteminin bütünsel bir parçası oldu. Kolhoz Modeli Kanunu, kollektif çiflik üyesi olan ailelere 4.39 dönümlük toprağa sahip olma hakkı tanıdı. Bu aileler buzağılarıyla birlikte bir ineğe, yavrularıyla birlikte bir dişi domuza, dört koyuna ve sınırsız sayıda tavşan ve kümes hayvanına sahip olabiliyordu. Bu hayvanlar kollektif arazi üstünde otlatılıp beslenebiliyordu. (A. Nove, *SSCB'nin Ekonomik Tarihi*, Penguin Books, İng. basım, 1976, p.241)

Bundan önce, 1932'de çiftliklere ve tekil köylülere ürettiklerini serbest pazarda ve serbest fiyatlarda satma hakkı verilmişti.

Özel topraklar 1935'ten beri, büyüklüklerinin ve verilen ödünlerin zamanla azalıp (1939, 1946) zamanla artmasına (1941, 1953-54, 1958, 1982) karşın, yüzde 3'lük tarımsal alanda tarımsal üretimin yüzde 25'ini karşılayarak, Sovyet tarımının önemli bir parçası olmaya devam ediyor. Belki de bu, kollektifleşmenin yürütülüş biçiminin getirdiği en büyük çarpıklıktır.

Son derece hızlı ve yetersiz bir hazırlıkla kurulan kollektif çiftliklerin tahıl üretimiyle sebze üretimini birlikte götüremeyeceği açıktı. Bu göreve uygun olarak kurulmamışlardı.

Öte yandan, özel topraklar ve ürününü serbest pazarda satma konusunda köylülere verilen ödünler de yukarıda söz ettiğimiz çarpıklık ve suistimallerin bir sonucuydu. Bu ödünler, yukarıdan hızlı ve bürokratik bir şekilde kollektifleşmeye ödenen bedel durumundaydı. Bu biçimde kollektifleşme, sonuçta sosyalist tarımın çerçevesi içine küçük meta üretimini soktu. Hem kollektif ve hem de devlet çiftlikleri için durum böyledir.

Devrimden az sonra işçilerin hayvancılığı, ve sebzeciliği devlet çiftlikleri arazisi üzerinde yapmalarını yasaklayan yasaya rağmen bu durum sürdü. Lenin, konuya ilişkin şöyle diyor:

"Özel sebzeciliğe, hayvancılığa, kümesçiliğe vb. izin verilirse günümüze kadar sürmüş olan küçük çiftçiliğe geri dönmemiz gerekir. Durum buysa bütün bu çileyi çekmeye gerek var mı? Devlet çiftlikleri kurmanın anlamı var mı?" (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, Ing. basım, c.29, s.43-44)

Geriye mi ileriye mi?

Bugün özel topraklar, tahıl sorununa bir çözüm olarak her zamankinden çok öne çıkıyor. Bu geri bir adımdır. Doğrudan işin içinde olan köylü ve çiftçiler açısından bile geri bir adımdır. Çünkü birkaç özel durum dışında, tarım üretimi içinde ve çiftçilerin yaşamında özel toprak parçalarının rolü, savaş sonrasından bu yana *birkaç on yıldır* azalmaktadır. Bu makinalaşma ve şehirleşmenin doğal ve kaçınılmaz bir sonucudur.

1930 ve 1940'larda köylüler zamanlarının çoğunu özel topraklarda harcayıp yiyecek ve gelirlerini çoğunu buradan elde ediyorlardı. Zamanlarının yalnızca bir kısmını kollektif ve devlet çiftliklerine ayırıyorlardı. 1950 ve 1960'lardaki makinalaşmayla durum değişti. Yalnızca köylülerin bu çiftliklerde harcaması gerekli zaman yasal olarak artmakla kalmadı, bu çalışmadan gelen gelirleri de arttı.

1965'te kollektif çiftlik aileleri, gelirlerinin %39.6'sını kollektif çiftlikten, %36.5'ini özel topraktan elde ediyordu. 1981'de bu rakamlar sırasıyla %43.3 ve %26.5 oldu. (David Lane, *Sovyet Ekonomisi ve Toplumu*, Basil Blackwell Yay., İng. basım, Oxford 1985, s.172) Son altı yılda aynı eğilimin (devlet çiftliklerinde daha da güçlü olarak) sürdüğü kesindir. Özel üretim 1960'ta toplam üretimin %35.6'sını oluştururken, 1979'da %26.5'ini oluşturuyordu. (David Lane, *agy*, s.169) Şimdi özel topraklarda yapılan işin çoğunluğu 18 yaşın altındaki gençler, yaşlılar ve kadınlar tarafından yapılıyor. Ayrıca genel olarak üretilenler evde tüketiliyor.

Bugün Sovyetler Birliği'nde özel topraklarda üretimi ve özellikle de *pazara yönelik üretimi* arttırmaktan oldukça açık söz ediliyor.

"Kooperatiflerin gelişmesindeki diğer bir eğilim, sosyalizm altında, özellikle köylerde oluşan tekil yan ekonomilere ilişkindir. Bunlar ekonomik anlamda tüketici bir özelliğe sahipler. Ürettikleri et ve sebzenin %66'sını, sütün %86'sını, yumurtanın %86.5'ini, patatesin %80.3'-ünü kendi tüketimleri için ve masraflarını karşılamak için kullanıyorlar. Bu tür ekonominin pazarlanabilen kısmındaki yüzde birlik bir artış, ülkenin yiyecek stoklarında 45 bin tonluk et, 50 bin tonluk meyva, 500 bin tonluk patates gibi büyük bir artış anlamına gelecektir. (*Sosyalizm*, dergi, İng. basım, Eylül 1986)

Bu "çözüm", bırakalım ekonomide ve tarımda yoğunlaşma gereğini, sosyalist tüm mantık ve işleyişine terstir. Bu "çözüm önerisi" karşısında, gelişmeyi çiftçilerin mi yoksa partinin mi geriye çektiği sorusu haklı olarak sorulur.

Özel topraklara verilen rolün artan desteklenmesine, NEP ve ayni verginin tarımdaki sorunlara çözüm getireceğine ilişkin sözler gösteriyor ki, yoğunlaşma ve gelişmeye hız verme iddialarına karşın SBKP ileriye değil geriye bakıyor. Pratikte bunun ne ölçüde olacağını söylemek için çok erken. Ancak, daha şimdiden bunun belirtileri vardır.

Şu üç istem birbirinden ayrılamaz, birbirine karşı konamaz:

Sendikal d m krasi, birlik v militanlık!

Laspetkim-İş sendikası oldukça militan bir yapıya sahiptir. Orgüt içi demokrasi konusunda tabanın toplu sözleşmelerde söz ve karar sahibi olmasında vb. iyi uygulamaları (örneğin sözleşme komiteleri) vardır. Gelgelelim bu sendikanın iyi özelliklerini yanlış sonuçlara itenler de vardır.

"Bizim sendikamız militandır", "bizim sendikamız demokratik iç işleyişlere sahiptir", "bizim sendikamız..." Sendikanın gerçekten iyi özellikleri böyle dar çerçevede bir "biz" duygusuna kanalize edilmektedir. Laspetkim-İş çapında birliğin pekişmesi, sınıfın birliğine karşı işletilmek istenmektedir.

Bugün Türkiye'de, hele ki Laspetkim-İş gibi ileri bir sendikada işçilerin kendi eğilimine kalsa böyle bir istek doğmaz. Dolayısıyla, kanımız odur ki bu istek, Laspetkim-İş içinde bazı küçük burjuva devrimci akımların dükkancı etkilerini yansıtmaktadır. Bu etkileri kırılınca, Laspetkim-İş'in iyi özellikleri sınıfın bütününe daha yararlı olacaktır.

Laspetkim-İş'in kongre Calışma Raporu'nda söylenenler de kanımızca aynı etkileri yansıtmaktadır. Bu sayfamızda verdiğimiz okuyucu mektubunda raporun sözü edilen bölümünü yine bu sayfamızda kutu olarak koyduk.

Bu kutunun içeriğine kısaca bir bakalım.

Bir kez, Türk-İş'te sendikal birliğe (raporda "işçi sınıfının birliği" sözü kullanılıyor ama bununla sendikal birliğin kastedildiğini varsayıyoruz) karşı çıkılırken getirilen bazı görüşler, Türk-İş'te sendikal birliğe değil, bunu yanlış ve dar çerçevede sunanlara yanıt oluyor.

Gerçekten de sorun, kulislerde oluşmuş, "biraz daha demokrat" bir Türk-İş yaratmak değildir. Ama, sorunu böyle sunanlar varsa, bunun yanıtı Türk-İş'te sendikal birliği reddetmek de değil, onun nasıl doğru anlaşılabileceğini göstermektir. Çalışma Raporu'nda bir yanlışa bir başka yanlışla yanıt veriliyor.

İkincisi, Türk-İş'te sendikal birlik fikrini 12 Eylülcülere maletmek bir başka büyük yanlış ya da bölücülüğü haklı göstermek için kullanılan abes bir gerekçedir.

12 Eylülcülerin Türk-İş'i açık bırakmaları, tam "neye niyet neye kısmet" diye tanımlanabilir. Onlar hazırlıklarını faşizmin yaşayacağı, işçinin devlete bağlı olarak korporatif örgütlenebileceği vb. hesabıyla yaptılar. Ama evdeki hesap çarşıya uymadı.

Hesabın bozulmasıyla, "neye niyet neye kısmet", sendikal birlik açısından işçi sınıfı yararına sonuçlar alınabilecek bir durum doğdu. Bu nedenle bir süredir burjuvazinin 12 Eylülcüsünden sosyal demokratına kadar hepsi, çeşitli yollardan Türk-İş'i bölmek için çabalıyor. Bugün Türk-İş'te sendikal birliği değil, asıl buna karşı çıkmak, 12 Eylülcüler dahil tüm burjuvazinin ekmeğine yağ sürmektir.

Üçüncüsü, raporda deneyimden ders çıkarmaktan söz ediliyor ama 1967'nin berisine bir adım bile atılmıyor. 1967-1980 arası 13 yıllık deneyim ne gösterdi? Sendikal yalıtlanma, parçalanma olmasaydı belki de 12 Eylül'ün hiç yaşanmayacağını gösterdi.

Böyle bir durumda, 1967'de atılan adımın "bir üst seviyede devam ettirilmesi", yeniden DİSK'in örgütlenmesi değil, Türk-İş'in sınıf sendikacılığının kalesine dönüştürülmesidir. Ancak raporu yazanlar değil bir üst seviyeye, 1967'nin bir adım berisine geçememişler.

Dördüncüsü, ama işçi sınıfımız deneyimden ders çıkarmıştır. "Türk-İş'te militan sendikal birlik ve sendikal demokrasi" istemini oraya buraya savrulmadan bir bütün olarak dayatmaktadır.

Buna karşılık çeşitli burjuva, küçük burjuva siyasetlerin yaptığı, bu istemi parçalayarak parçaları birbirine karşı kullanmaya çalışmaktır. Birlik olursa militanlık olmaz, militanlık olursa birlik olmaz, Türk-İş demokratik olamaz, demek ki birlik boş hayal vb. Çalışma Raporu da böyle yapıyor. Sendikal birlik iyidir, Türk-İş içindeki çalışmayı küçümsemiyoruz, ama... Ama ne?

Beşincisi, raporda, tarihin tekerliğini geri çevirme istemi, sendikal alanda gidip 1967 yılına, genel siyasal alanda ise 1946 ruhuna takılıyor.

1946 ruhunun işçi sınıfıyla bir ilgisi yoktur. Burjuvaziyle ilgili olarak da çoktan ölmüştür. Burjuvazinin gelişme sürecindeki bu dönemeci bugün DYP propaganda malzemesi olarak kullanıyor. Hem Türk-İş yönetiminin değişmesini bile Türk-İş'te sendikal birlik için yeterli bulmayıp, hem de burjuvazinin ve özellikle DYP'nin ölü bir sloganını alıp bir umut ışığı gibi kullanmak, küçük burjuvalığın gözü geriye dönüklüğüne olduğu kadar sallantılılığına da tipik bir örnektir.

Bu küçük burjuva etkiler kırıldıkça, Laspetkim-İş sendikasının militanlık, demokratik işleyiş vb, iyi yanları sınıfın çıkarına daha büyük katkı yapacaktır.

Tarih 1967'ye de, 1946'ya da değil, işçi yarınlara doğru akıyor.

S. Günbudak

100 gündür grevde olan DERBY işçileri, 60'lı, 70'li yılların zorlu ve onurlu kavga günlerinin heyecanını derinden yaşarken, sınıfın sendikal birliğinin öneminin de farkındadırlar.

Bir okurumuzdan aşağıdaki mektubu aldık

"*İşçinin Sesi* dergisine,

"Derginizin 31 Aralık 1986 tarihli 319. sayısında şöyle deniyor:

" '... Bağımsız sendikalardan ...Laspetkim-İş... kongreleri olmuştur. Bütün bu kongrelerde Türk-İş'te sendikal birlik fikri şu ya da bu ölçüde dile getirilmiştir ve destek görmüştür.'

Adı geçen sendikanın çalışma raporunu ekte size gönderiyorum. Bu çalışma raporunun özellikle 60. ve onu takip eden sayfalarında sendikanın Türk-İş'te birlik konusundaki görüşleri yer alıyor. Ve bu görüşler hiç de derginizin belirttiği gibi değil. Durumu derginizin sayfalarında yapacağınız bir açıklama ile düzeltmenizin doğru olacağı inancındayım.

"Dostça selamlarımla.

"M.A. Zürih"

Bu okuyucumuza mektubu için çok teşekkür ederiz. Kendisine kısaca vereceğimiz yanıt şu:

Biz gazetede *sendikanın* görüşünün ne olduğunu yazmadık. Türk-İş'te sendikal birlik fikrinin Laspetkim-İş kongresinde "şu ya da bu ölçüde" dile getirildiğini ve destek gördüğünü yazdık. Kongreye sunulan çalışma raporunda yazılanlar bu bilginin yanlışlığını göstermiyor. Bu nedenle verisel bir düzeltme yapmak durumunda değiliz.

Ancak okurumuzun mektupta gündeme getirdiği Laspetkim-İş sendikasına ilişkin bazı noktalara bu sayfamızda değinmek istiyoruz.

Laspetkim-İş Kongresi'ne sunulan Çalışma Raporu'ndan bir bölümü yayınlıyoruz.

Çıkarılan dersler nerede?

"İşçi sınıfımız Sendikalar Toplu İş Sözleşme Grev ve Lokavt Yasalarının çıkacağı günlere yeterli ölçüde hazırlanamadı. Arkasından 1984 yılının toplu sözleşmeleri başladı. Hemen bütün işkollarında uzun süre bekleyen işçiler gönülsüzce Türk-İş ve Hak-İş'e bağlı sendikalara girmek zorunda kaldılar. Ağır hak kayıplarından kurtulmanın başka çaresi yoktu.

"Bu istenmeksizin ve kendiliğinden oluşan süreç kimi aklıevvellerin yeni bir 'taktik' geliştirmelerine "biricik doğru keşfi" yapmalarına ilham kaynağı oldu: TÜRK-İŞ İÇERİSİNDE İŞÇİ SINIFININ BİRLİĞİNİ SAĞLAMAK. Onlara onüç yıldır akıllarının nerde olduğunu sormaya hakkımız yok mu?

"Bu güya taktiğin gerekçesi işçi sınıfının şimdi zaten Türk-İş içerisinde olduğu, huzursuzluk bulunduğu, biraz çaba ile yöneticilerin tabanda da değişebileceği, sınıf ve kitle sendikacılığı zeminine oturacağıdır'. Şimdi öne sürülen bu gerekçelerin tümü 1967'de de aynen geçerliydi. Yeni çıkmış bir olanak değildir ki. Ama taktik yeni çıkmıştır. Zira 12 Eylül şokunun yılgınlığı pekçok aklın başa gelmesine yetmiştir. Bizce Türk-İş içinde birlik düşüncesinin ortaya çıkışının esas sebebi kısaca 12 Eylül'den çıkarılan gerici dersler ve önümüzdeki görevlere talip olmayıştır.

"Sorunu Türk-İş'te yönetim değişikliği olarak görmek, iyi niyetlerle söylenmiş olsa bile, mücadeleyi bayağılaştırmak, bilinç bulandırmak ve hedef şaşırtmaktır. Sorun Türk-İş yönetimini değiştirmek değildir. Türk-İş yönetimi değişebilir ama yöneticilerin değişmesi ile Türk-İş değişmiş olmaz. Oysa sorun kulislerde oluşmuş "biraz daha demokrat" Türk-İş yaratmak değildir. Gerçekten demokrat, devlet güdümünün dışında, burjuvaziden bağımsız, sınırları ve hedefleri baştan belli, mücadele içinde çekişecek sendikalar yaratmaktır. Bunun da nereden geçtiği ve geçeceği sır olmasa gerektir. 1967'de atılan adım şartların zorlaması ile olgunlaşmış, pratikte de doğrulanan ve bir üst seviyede devam ettirilmesi gereken bir adımdır. 13 yıl eğer boşuna yaşanmadıysa (ki bu eşyanın tabiatına aykırıdır.) bu adımın başarı şartı her zamankinden fazladır. Bu birincisi.

"İkincisi, bu taktiğin 1982 Anayasası ve 2821-2822 sayılı yasaları hazırlayanların mantığı ile şaşırtıcı benzerliğidir. Onlar da sınırları çizerken işçiyi Türk-İş çatısında "birlik" sağlanması, "büyük ve güçlü" bir Türk-İş'in yaratılması için hazırlamışlardı. Bu taktikle geçici başarı kazandıklarından şüphe yoktur. O zaman yapılan nedir? Daha demokrat Türk-İş gerekçesiyle 12 Eylülcülerin attığı adıma sahip çıkmak. Ancak bu kadar uyanık bu kadar demokrat olunabilir(!)

"İşçi sınıfının sendikal birlik talebi haklı, doğru ve mutlaka gerçekleştirilmesi gereken bir taleptir. Ancak bunun yolu kapı arkası kulislerde adam harcama planları, sendika yöneticilerinin "bağlanması" gibi işçiden gizli pazarlıklar değildir. Böyle bir araya gelmiş yığılmalara birlik denmez, yığın denir. Birlik aynı hedef doğrultusunda mücadele içinde gelişir ve anlam kazanır. Sendikal birliğin bu zeminde sağlanacağına yönetim kurulumuz her zamankinden daha fazla inançlıdır.

"Bunları söylerken biz, Türk-İş içindeki çalışmayı küçümsemiyoruz. Onu görmezlikten gelmiyoruz. Şu ya da bu zorunluluktan dolayı orada bulunan gerçekten demokrat ve mücadeleci arkadaşlarımızın, bulundukları mevzileri terk etmelerini istemiyoruz. Aksine en az kendimize duyduğumuz saygı kadar onlara da saygı duyuyor ve başarılı olmalarını istiyoruz. Mücadelenin en azından şimdilik, sendikal birlik seviyesinden geride olduğunu görüyoruz. Ve birliğin çok çeşitli alanlarda sadece Türk-İş değil Hak-İş ve diğer bağımsız sendikaların içinde yürütülecek çabalarla oluşacağına inanıyoruz.

"Tek tek sendikalarda alınacak daha epeyce yol var. ...

"Bu dönemle ilgili son yargımızı söyleyelim. 12 Eylül'le başlayan dönemde 1947 koşullarını canlandırmak için her çareye başvurulmuştur. Ama herşey 1946 ruhunun canlanacağını gösteriyor." (*Çalışma Raporu*, s.59-61)

SHP toplumsal patlamaları önlemek için vitrine koyacak "sol dava" arıyormuş

SHP'nin buluşsuz arayışları

Toplum fokurdarken kökü derinde şiddetli bir sınıf savaşımı, işçi sınıfının başı çektiği yaygın bir halk hareketi adım adım yaklaşıyor. Gözünü gelen devrimci dalganın lideri işçi sınıfına dikmiş, onu yolundan çıkarmak isteyen sosyal demokraside ise açık bir "sıkıntı" var. Sosyal demokrasi buluşsuz bir arayış içinde debelenip duruyor.

Ocak ayında *Cumhuriyet* gazetesinin bir başyazısı şöyle başlıyordu:

"En kayıtsız ya da kaygısız bir göz bile Türk toplumundaki depremi görmezlikten gelemez. Toplum fokurduyor. Fokurdama sesleri ve renkleri değişik biçimde gazetelere yansıyor. Bir süreden beri okullarda, mahkeme koridorlarında, aile kesimlerinde, çarşıda ve pazarda yaşanan olaylar, üzerinde düşünülmesi gereken boyutlar yaratıyor." (*Cumhuriyet,* 27 Ocak 1987)

"Üzerinde düşünülmesi gereken" sözünün taşıdığı rejim yanlısı endişeyi bir yana bırakırsak, bu değerlendirme çok doğrudur. Gerçekten de toplum fokurduyor. Kökü derinde şiddetli bir sınıf savaşımı, işçi sınıfının başı çektiği yaygın bir halk hareketi adım adım yaklaşıyor.

Bu durum burjuvazinin çeşitli örgütlerinin içinde ve aralarındaki ilişkide çeşitli biçimlerde yansıma buluyor. Her yanda şu ya da bu ölçüde, şu ya da bu biçimde, artan bir "sıkıntı" var. Ama bu "sıkıntı", gözünü, yaklaşan devrimci dalganın önderi işçi sınıfına dikmiş, bu sınıfı yolundan çıkarmak gibi bir türlü beceremediği bir görevi yerine getirmek için çabalayıp duran sosyal demokraside daha çok, daha güncel ve daha açık. Sosyal demokrat partiler buluşsuz bir arayış içinde debelenip duruyorlar.

Tabandan örgütlenme, meclisi 12 Eylül artığı olarak niteleme gibi iddialarla ortaya çıkan DSP, halk arasında esen fırtınaları gördükçe kendini hızla tepeye çekti. İlk büyük çaplı örgütlenmesini mecliste gerçekleştirdi. Şimdi, eskiden eleştirdiği SHP meclis gurubundan da daha iğrenç bir meclis gurubuna sahip. Çeşitli illerde parti örgütü kurdukça, örgütlenmekten çok sorunlanmış oluyor. Daha parti örgütü oluşmadan, "DSP'de bunalıma doğru" diye söylentiler dolaşmaya başladı.

Bizim asıl üzerinde durmak istediğimiz SHP'deki durumdur. SHP içinde hoş tartışmalar olmakta, sosyal demokrasinin açmazını, sıkıntısını asıl bunlar güzel yansıtmaktadır.

Şubat ayında, SHP'nin tüzük, program ve kurultay tartışmalarıyla bağlı olarak, *Cumhuriyet*'te İnönü, Gürkan, Cem gibi SHP önde gelenleriyle röportajlar yayınlandı. Biz bunlardan İnönü ve Gürkan'la yapılanlara şöyle bir göz atacağız. Sonra da işçi sınıfımızın konumunu aktaracağız.

İnönü'nün dürüst itirafları

Erdal İnönü ile röportaja bakmadan önce Erdal İnönü hakkında birkaç söz edelim.

Erdal İnönü gerek soyağacının konumu, gerek savunduğu görüşler açısından vb. düpedüz burjuvadır. Ancak bilim çevresinden gelmiş, siyasete geç girmiş olmak gibi etkenlerle, kişi olarak burjuva siyasetçiler arasında görülmedik, alışılmadık kadar dürüst kalmaktadır.

Böyle olduğu için Erdal İnönü bazı konuları hiç kıvırtmacasız pat pat koyuyor. O zaman da sosyal demokrasinin sınırlılığını kendi ağzıyla itiraf etmiş, sosyal demokrasiyi kendisi sergilemiş oluyor. Başka bir deyişle Erdal İnönü dürüstlüğüyle sosyal demokrasi için başlıbaşına bir açmaz oluşturuyor.

Nitekim 26 Şubat 1987 tarihli *Cumhuriyet*'teki röportajda bu çok güzel yansımış:

"— Partinin yürüttüğü muhalefetten memnun musunuz?

" İnönü — Memnunum. Kamuoyunda muhalefet yetersiz diye bir izlenim olduğunu biliyorum.

"—Neden memnunsunuz? Ya da kamuoyu ile farklılığı neye bağlıyorsunuz?

"İnönü — Muhalefet kendi içinde nankör bir çaba. ... .Eski muhalefet olanakları şimdi yok. Yeni düzende muhalefete gelen yapısal, yasal görev, eskisi gibi değil. ... Özellikle şimdiki iktidar her şeyin iyisini ben bilirim havasında. Bu yaklaşım halkı çok kızdırıyor, ekonomik sıkıntılar meydanda. Bunlara karşı sivil örgütler seslerini çıkaramıyorlar. Bir tek sesini çıkarması gereken muhalefet var, onun da televizyondan yararlanması sınırlı. Mecliste bir şeyler yapmaya çalışıyor. O da gereği gibi yankı uyandıramıyor, iç tüzüğün oyunları oluyor. Bütün bu eksikler, yani halkın daha çok kızması, ama buna karşın muhalefetin eskisinden daha az destek görmesi, bütün tenkitleri muhalefete getiriyor. 'Niye bazı eylemlere girişmiyorsunuz' diye sürekli suçlamalar oluyor. Öte yandan biz de sorumlu muhalefet yapalım, demokrasinin sağlam yürüdüğünü gösterelim diyoruz."

Aynı röportojda İnönü bir de şöyle demiş:

"... Bir ikilem şu: Halkın bugün çektiği sıkıntıları ortadan kaldırmak için yine halktan oy almak gerekiyor. Bunun da yırtıcı bir muhalefet yaparak sağlanacağı görüşünde değilim. Yakın geçmişte oldu. 'Sizi kurtaracağız' diyenler, iktidara geldiklerinde daha çok tepki gördüler. Sonra daha az oy aldık. Hep böyledir diye sesimizi çıkarmazsak da olmaz. Bu ikisinin arasında bir yolda gitmek. Yapmaya çalıştığımız bu. Ancak bu çok defa 'Muhalefet görevini yapmıyor' şeklinde yorumlanıyor."

Gerçekten bu kadar açık konuşmaya az rastlanır. Bu sözlerin mantığına göre yırtıcı muhalefet halkı kurtarma amacıyla bağlı. Oysa sosyal demokrasi yapsa yapsa belki sıkıntıları biraz azaltabilir ama halkı kurtaramaz. Böyle olduğu iktidara gelince hemen anlaşılıyor ve o zaman sosyal demokrasi gözden daha çok düşüyor. Bu nedenle şimdi halka "sizi kurtaracağız" demeyip, yırtıcı muhalefet de yapmayıp, "muhalefet yapmıyorsunuz" suçlamasına razı oluyorlar.

Böylece İnönü, halkı kurtarmak gibi bir iddia taşımadıklarını açıkça itiraf ediyor.

Bir kez, eski muhalefet olanakları bile yoksa, ama aynı zamanda "demokrasinin sağlam yürüdüğünü göstermek" söz konusuysa, "demokrasi" ve "sağlamlık" anlayışının çürüklüğü çok güzel yansıyor.

İkincisi, İnönü, halkın çok kızdığını muhalefetin sesini çıkarması gerektiği halde çıkarmadığını, bu nedenle SHP'ye sürekli suçlamalar geldiğini açıkça itiraf ediyor.

Üçüncüsü, eski muhalefet olanaklarını bile vermeyen ve halkın çok kızdığı bir rejime karşı "sorumlu muhalefet" yapmak, halkın değil rejimin sorumluluğunu taşımakla eş anlamlıdır. Bu da çok açık yansıyor.

Gürkan'ın kıvırtmacaları

İnönü'yle röportajın ertesi günü, 27 Şubat 1987 tarihli *Cumhuriyet*'te, Gürkan'la röportaj yer aldı. İnönü, yalnızca SHP'nin değil sosyal demokrasinin açmazını, durumunu son derece açık dile getirdikten sonra, bir de Gürkan'ın kıvırtmacalarını görmek için, Gürkan'la röportajdan uzun bir alıntı yapalım:

"Gürkan — ... Bakın ben size bir şey söyleyeyim: SHP ara seçimlerde yüzde 22 oy almıştır. DSP'nin oyu ise yüzde 9'dur. Bunu bugünkü seçim sisteminde tüm Türkiye için genelleştirirseniz, sosyal demokratlar olarak parlamentoya yalnızca SHP'nin 45-50 milletvekiliyle girmesi sonucunu elde edersiniz. Bunu aşmamız gerekli; bunu aşmak zorundayız. Bu sorun bir parti sorunu değil, bir Türkiye sorunudur. Genel başkan bize bunu aşmanın yollarını, iktidar olmanın yollarını göstermeli, önderlik etmeli, biz de kendisine tüm olanaklarımızla yardımcı olmalıyız.

"— Sayın İnönü iktidar olmanın yolunu göstermiyor mu?

"Gürkan — Allah aşkına Sayın Doğan, ben başka ve daha derin sorunlardan söz ediyorum.

"— Nedir bu sorunlar?

"Gürkan — Sorun şudur: Sosyal demokrasinin genelde ve SHP'nin özelde içinde bulunduğu durum, bir geçici ve küçük düzeltmeler ve iyileştirmelerle kısa sürede 'kendiliğinden' düzelecek bir durum mudur, yoksa yapısal nedenleri olan ve giderek yapısallaşmak eğilimi gösteren ve bu nedenle köktenci iyileştirmeler ve düzeltmeler gerektiren bir durum mudur? Benim kanım, partinin köktenci ve yapısal iyileştirmelere gereksinimi olduğudur.

"— Sizin yapısallaşmak eğilimi gösterdiğini söylediğiniz temel sorunlar nelerdir?

"Gürkan — Belki birçok şey söylenebilir. Ama ben her şeyden önemli ve öncelikli sorun olarak toplumun bizi giderek, 'davası' ve 'misyonu' olmayan bir parti gibi görebileceğinden kaygı duyduğumu söylemek istiyorum. Bunu hızla aşmamız gerekli. ... Bir büyük dava, bir büyük ideal olmadan insanları solun çevresinde toplamak güçtür. Bugün milletvekillerinden belediye meclisi üyelerine değin uzanan transferler ve partinin çekirdek destek katmanlarında göze çarpan kararsızlık belirtileri ve yeni arayışlar, sosyal demokrasinin moral değerlerinde ve inanç sisteminde aşınmaların başladığını gösteriyor. Bunlar çok ciddiye almamız gereken belirtilerdir. Olağan, geçici ve önemsiz görüntüler olarak kabul edilmemelidir. Bu çok büyük bir hata olur. Bunun 'vebali' de çok büyük olur.

Sosyal demokratların ANAP'a eleştirisi:

Devletin ve sistemin çirkin gerçeklerini açık etmek

Geçtiğimiz haftalarda Mümtaz Soysal'ın devlete ilişkin öğretici, ilginç bir yazısı çıktı. Yazıda Soysal devletin açıkça şirket gibi görünmesinden yakınıyor, söyle diyor:

"Toplumda parayı verenin düdüğü çaldığı, zaten bilinen, her gün sabah akşam insanların yüzüne vurulan bir gerçek. Ama bir de devletin, özde parayı veren her zaman düdüğü çalmasın, parasızların da sesi duyulsun diye varolması gereken, *varolduğu söylenen,* yasalarda kitaplarda hep bu yönü belirtilen devletin, bütün bu sözleri yalanlarcasına, bütün *bu çok sıkı sözlere uymayan acı gerçeği hatırlatırcasına* paralı parti propagandasına kucak açması olacak şey değil.

"(...)

"Devlet, parayı verenin düdüğü çaldığını, hem de devletin elindeki düdüğü çaldığını *bu kadar açıkça ilan edemez.* Devleti şirket sayan ve şirket gibi yöneten, 'müteahhit-mühendis' anlayışıyla nereye, hangi noktaya geldiğimiz meydandadır.

"(...)

"Sanki bir ülkeyi yönetmek, kör ne dercesine, *en çirkin gerçekleri devlet yönetiminin temel ilkeleri durumuna sokmakmış* gibi.

"Gelir dağılımını büsbütün bozan bir ekonomik model getir, sosyal adaletsizliği olanca şiddetiyle artır, eğitimden sağlığa kadar temel kamu görevlerini bile paralı hale sok, bir yandan da halkın parasıyla şirket ve banka kurtar, işçinin, çalışanın hakkını yiyen bir ücret politikası izle ve enflasyonu bu bakımdan vazgeçilmez bir araç olarak kullan, sendikacılığın canına oku, sendikalarla sol partiler arasında kurulabilecek dayanışma mekanizmalarını Anayasa'yla engelle, ondan sonra da, bütün bunlar yetmiyormuş, bütün bunlar *sistemin ne denli para yanlısı olduğunu göstermiyormuş* gibi, TRT'de de paralı propaganda yapma özlemini yasalaştırıp Türkiye Cumhuriyeti'nin mevzuatı arasına sok.

"Bu kadarı da artık fazla.

"Artık fazla olduğu için, Anayasa Mahkemesi konuyu fazla uzatmadan, kararını çabuk vermeli, *insanlardaki isyan duygusunun daha fazla kabarmasını önlemeli*dir." (*Milliyet,* 15 Mart 1987) (abç)

Dikkat edilirse Mümtaz Soysal, "acı gerçeğin", "en çirkin gerçeklerin ne olduğunu çok iyi görüyor ve bunları değiştirme yönünde bir istek belirtmiyor. Gülü seven dikenine katlanır gibisinden, rejimi seven de onun acı ve çirkin gerçeklerine katlanır diye düşünüyor.

Başka bir deyişle Mümtaz Soysal, parayı verenin düdüğü çaldığını, sistemin ne denli para yanlısı olduğunu, devletin de bu sistemin içinde, başında bulunduğunu çok-tan kabullenmiştir. Onun sorunu, bunların "açıkça" ortaya çıkmasıdır.

Mümtaz Soysal, "çirkin gerçekler" açıkça ilan ediliyor, devlet yönetiminin temel ilkesi durumuna getiriliyor, bu nedenle devletin işlevi hakkında söylenenlerin yalan olduğu apaçık görülüyor diye şikayet ediyor. "Devleti şirket sayan anlayış"ı özde reddetmiyor, yalnızca açık vermekle suçluyor.

Soysal'ın, bütün bu şikayetlerde, suçlamalarda hareket noktası yine rejimi korumaktır. Kendisinin açıkça belirttiği gibi, "insanlardaki isyan duygusunun daha fazla kabarmasını önlemek"tir. Zaten, diyor, yaptıklarınız sistemimizin ne denli para yanlısı olduğunu gösterdi, sistemimizi sergiledi, açık düşürdü, bari daha fazla yapmayın yoksa insanlar isyan edecekler.

Yazının ilginçliği, öğreticiliği işte bu noktadadır. Sosyal demokratların, demokratlıkla hiçbir ilgisi olmadığı bir kez daha kanıtlanıyor. Demokratlık, ezici çoğunluğu oluşturan halk isyan ediyorsa da onun yanında olmayı gerektirir. Oysa sosyal "demokratlar", isyanı bastırmak için cansiperane çalışıyorlar. Çoğunluğun yönetimi için değil onu engellemek için uğraşıyorlar. Mümtaz Soysal devletin çirkin gerçeklerini açık edenleri eleştirirken, kendisi de sosyal demokrasinin bu çirkin gerçeklerini açık ediyor!

Sahte umutları bir yana bırakalım!

"Arkadaşlar! Sağlı-sollu burjuva partilerinin demokrasi konusundaki sahte vaatlerine kanıp, geleceği toz pembe görmeyelim. Yıllardan beri işçileri, emekçileri içi boş, kof umutlarla peşinden sürükleyen çok umut taciri gördük. Geçmişi biraz hatırlamak, bizim için yararlı olacaktır. Nice acılar pahasına edindiğimiz dersleri unutmayalım! Aynı cinsten umut tacirleri bugün de karşımıza geçmişler, yine kulağa hoş gelen sözlerle sahte umutlar dağıtıyorlar. Ama bu türden çürük bir zemine oturanların demokratlıkları artık inandırıcı olmuyor, iğreti duruyor. Şunu bilelim ki, demokrasi konusunda yaratılan bu tür sahte umutlar, işçileri, emekçileri gerçek bir demokrasi mücadelesinden alıkoymak içindir.

"Biz 1980 sonrasında çok kayıplar verdik. Ama yaşadığımız onca deney, bize çok önemli birşey kazandırdı. Bizim ihtiyaç duyduğumuz ekmek ve demokrasiyi, kimsenin bize gümüş bir tepsi içinde sunmayacağını, onu kendi ellerimizle kazanacağımızı öğrendik. Önümüzdeki yol, hiçbir zaman düz ve kolay bir yol değildi. Bugün de değildir. Yarın da olmayacaktır. Demokrasi kavgamız hem uzun hem de engebeli ve çetin bir yoldur.

"Sahte umutları bir yana bırakalım! Ortada tek bir gerçek umut vardır: O da işçi sınıfıdır. Giderek uyanan, ara dönemin durgunluğunu üzerinden atmaya başlayan, toplumsal gelişmeye sahip çıkan, güzelim savaşım gelenekleriyle yeniden meydanlara çıkmaya hazırlanan işçi sınıfımızdır umut, umut biziz!

"Kuşkusuz biz işçiler de demokrasi istiyoruz. Hem de en ilerisini! Biz kaybettiğimiz demokratik hak ve özgürlüklerimizi taksit taksit geri almaya çalışan sınırlı bir demokrasi anlayışı ile yetinemeyiz! Nasrettin Hoca'nın eşeği hikayesinde halkımızın pek güzel dile getirdiği gibi, eşeğini kaybedip önce üzülen, sonra bulunca da dünyayı kazanmışçasına sevinen kişinin durumuna düşmek istemiyoruz. Bu oyunun durmadan yinelenmesine artık bir son verelim istiyoruz. Bunun yolu, işçi sınıfı ve emekçi halkı için işleyecek eksiksiz bir demokrasiyi, kendi mücadelemizle kazanmaktır."

"SHP'nin alternatif üretmediğinden söz ediliyor sürekli?

"Gürkan — Aslında dinmeyen ısrarlı 'alternatif' istemlerini doğru anlamak gereklidir. ... Ben alternatiflerde bir noksanlık olduğuna inanmıyorum. ... Ancak asıl sorun bence bu değildir. ... Ne söylerseniz söyleyin, ne kadar söylerseniz söyleyin, ne kadar ayrıntı sunarsanız sunun, 'alternatif' istemleri bir türlü dinmek bilmiyor. Aslında toplum bence 'alternatif, alternatif' derken çok ayrıntılı bir uygulama programı istemiyor. Sanıyorum onun alternatif istemleriyle özünde dile getirdiği istem bir 'dava', bir 'misyon' İsmet.. Böyle bir dava yeterince belirgin ve güçlü bir biçimde algılanmadığı için, 'alternatif' istemleri de, siz ne ölçüde ayrıntı sunarsanız sunun bir türlü dinmiyor, dinmek bilmiyor.

"— Sizin deyiminizle 'davadaki belirsizlik' nereden kaynaklanıyor?

"Gürkan — Aslında bizim davamızda, sosyal demokrasinin davasında önemli bir noksanlık yok. ... Özünde çok haklı, çok güçlü ve çok çekici bir 'dava' vardır. Ancak bu 'dava', toplumca yeterince algılanmaktadır. Çünkü bir 'dava'yı halka taşıyacak olan ve ona benimsettirecek olan kadrolardır. Halk o 'dava'yı kendisine taşıyan kadrolara yeterince güven duymadı mı, onların kendilerinin dava adamlığından kuşku duydu mu, davaya da güven duymaz ve peşinden gitmez.

"— SHP'de kadro noksanlığı mı var?...

"Gürkan — Hayır, hayır asla. ... Binler ve onbinler vardır.. Ancak bunlar bir aysbergin kitlesi gibi derinde, dipte ve görünmezlikte kalmışlardır. Görünen ve halk tarafından izlenip değerlendirilen kadrolar ise güven verici gözükmemektedirler. ... Bu kadroların çok büyük bir kısmının belki özünde güvenilir kadrolar olmaları ne yazık ki bir şeyi değiştirmemektedir. Siyasette önemli olan görünüm ve algılamadır."

Bunca laf kalabalığı arasında ne diyor Gürkan?

Bir kez, "sorun bir parti sorunu değil Türkiye sorunudur" diyor. Yani, iktidar olup toplumsal patlamaları önleme "sorunu"ndan söz ediyor.

İkincisi, ama, diyor, bunun için partinin yapısal iyileştirmelere ihtiyacı var. Çözülmesi gereken yapısal sorun olarak da sol bir "dava", "misyon" ihtiyacından söz ediyor.

Üçüncüsü, Gürkan, yapısal sorun olarak "dava" eksikliğini getirdiği halde, "davadaki belirsizlik" konusunda bir soru gelince, kıvırtıp bu kez "dava" var kadro yok diyor.

Dördüncüsü, bu kez kadro konusunda soru geliyor. O zaman da kadro var ama "görünen kadrolar"da sorun var, sorunsuz kadrolar ise dipte kalmış diyor.

Sonuçta ya, Gürkan'ın "yapısal" diye vurguladığı değişiklik dipte kalmış kadroları kullanıma sokmaktan öteye geçmiyor ve dolayısıyla "yapısal değişiklik" olmuyor.

Ya da bunca kıvırtmacayla söylenmek istenen, sol bir davaya sahip olmadan sol geçinmenin çok zor olduğu, partide aşınmaların başladığı, dolayısıyla sol bir davaya sahipmiş gibi "görünmek" gerektiği. Öyle ya "siyasette önemli olan görünüm."

Bu ikinci durumda yine yapısal bir değişiklik olmuyor. SHP bugün sahip olmadığı sol davaya yine sahip olamıyor. Ama "yapısal değişiklik" gevelemeleriyle, sahip olmuş gibi gözüküyor.

Buradan da anlaşılıyor ki sonucu gerçekten ya öyle, ya böyle değil, bütün olarak anlamak gerek. Bir yandan "yapısal değişiklik geçirdik, artık davamız var" diyecekler, öte yandan yeni bazı kadroları kullanıma sokarak olmayan değişikliğin "varlığını" kanıtlamaya çalışacaklar. Gürkan'ın önerdiği bu.

Umut işçi sınıfıdır, umut biziz!

Gürkan bunca kıvırtmacayı boşuna yapıyor. Gerçekte sosyal demokrasinin bir davası vardır. Röportajda bunu Gürkan da üstü kapalı biçimde söylüyor: "Türkiye sorunu". Yani sosyal demokrasisinin davası, misyonu Türkiye'de devrimi önlemektir. Bu ise ne soldur, ne de sol gösterilebilir. Sosyal demokrasi işte bunun sıkıtısı içindedir. Sol olmadan sol geçinmek, demokrat olmadan demokrat geçinmek!

İşçi sınıfının yanıtı

Sosyal demokrasinin işi zor, hatta umutsuzdur çünkü işçi sınıfımız, "umut biziz" diyor.

Görüş dergisinin aktardığına göre, Otomobil-İş'in Netaş grevini yürüten Ümraniye Şubesi'nin Başkanı Otomobil-İş genel kurulunda yaptığı konuşmada şöyle demiş:

"Arkadaşlar! Sağlı-sollu burjuva partilerinin demokrasi konusundaki sahte vaatlerine kanıp, geleceği toz pembe görmeyelim. Yıllardan beri işçileri, emekçileri içi boş, kof umutlarla peşinden sürükleyen çok umut taciri gördük. Geçmişi biraz hatırlamak, bizim için yararlı olacaktır. Nice acılar pahasına edindiğimiz dersleri unutmayalım! Aynı cinsten umut tacirleri bugün de karşımıza geçmişler, yine kulağa hoş gelen sözlerle sahte umutlar dağıtıyorlar. Ama bu türden çürük bir zemine oturanların demokratlıkları artık inandırıcı olmuyor, iğreti duruyor. Şunu bilelim ki, demokrasi konusunda yaratılan bu tür sahte umutlar, işçileri, emekçileri gerçek bir demokrasi mücadelesinden alıkoymak içindir.

"Biz 1980 sonrasında çok kayıplar verdik. Ama yaşadığımız onca deney, bize çok önemli bir şey kazandırdı. Bizim ihtiyaç duyduğumuz ekmek ve demokrasiyi, kimsenin bize gümüş bir tepsi içinde sunmayacağını, onu kendi ellerimizle kazanacağımızı öğrendik. Önümüzdeki yol, hiçbir zaman düz ve kolay bir yol değildi. Bugün de değildir. Yarın da olmayacaktır. Demokrasi kavgamız hem uzun hem de engebeli ve çetin bir yoldur.

"Sahte umutları bir yana bırakalım! Ortada tek bir gerçek umut vardır: O da işçi sınıfıdır. Giderek uyanan, ara durumun durgunluğunu üzerinden atmaya başlayan, toplumsal gelişmeye sahip çıkan, güzelim savaşım gelenekleriyle yeniden meydanlara çıkmaya hazırlanan işçi sınıfımızdır umut, umut biziz!

"Kuşkusuz biz işçiler de demokrasi istiyoruz. Hem de en ilerisini. Biz kaybettiğimiz demokratik hak ve özgürlüklerimizi taksit taksit geri almaya çalışan sınırlı bir demokrasi anlayışı ile yetinemeyiz! Nasrettin Hoca'nın eşeği hikayesinde halkımızın pek güzel dile getirdiği gibi, eşeğini kaybedip önce üzülen, sonra bulunca da dünyayı kazanmışçasına sevinen kişinin durumuna düşmek istemiyoruz. Bu oyunun durmadan yinelenmesine artık bir son verelim istiyoruz. Bunun yolu, işçi sınıfı ve emekçi halk için işleyecek eksiksiz bir demokrasiyi, kendi mücadelemizle kazanmaktır." (*Görüş*, Şubat 1987, s.20)

Sosyal demokrasi bu işçi sınıfını mı kandıracak?

Cemile Çakmak

İlhakçılığa, emperyalist yayılma eğilimine arsızca alkış tutuyorlar.

Sosyal demokrasi mide bulandırıyor

Hürriyet gazetesinden şu haberi aynen aktaralım:

"DSP grubunun görüşlerini açıklayan Denizli Milletvekili Mustafa Kani Burke, yedi senedir sıkıyönetim emrinde olan Silahlı Kuvvetler'in artık gücünü, halk nezdinde de itibarını kaybetmekte olduğunu ileri sürerek, etkin önlem alınmasını istedi. Burke özetle şöyle konuştu:

" 'İsrail, tehlikeli olduğunu söyleyip Bağdat'taki santralı bombalıyor, biz dışarıdaki kaynaklardan bahsedip tedbir almıyoruz. Son olarak Irak'ta girişilen bombalamada 100 kişinin öldüğü haberlerine çok istememe rağmen inanamıyorum. Silahlı Kuvvetler'i böyle belirsiz hedeflere yönlendirip küçük düşürmek olmaz. Yapacaksanız tam yapınız. Buna karşı dünya bir şey diyemez. Sıkıyönetimin, burada kısmi seferberlik ilan etmesi lazım. Gerekirse İran'a kadar takip harekatı, mahdut hedefli harekatlar icra edilebilir, İran'dan çok çatlak sesler çıktı. Orayı da susturmak gerekirse, yapılmalıdır.'

"SHP İstanbul Milletvekili İbrahim Ural, sıkıyönetimin Silahlı Kuvvetler'i yıprattığını, bölücü olaylarda Suriye'nin açıkça ülke aleyhine bir çatışma içine girdiğini kaydederek, özetle şunları söyledi:

" 'Son zamanlarda terörizmle mücadele şekli değişmektedir. Reagan (Teröristleri destekleyen devletlere kadar inmek lazımdır. Terörizm le mücadele için gerekirse uluslararası hukuku ihlale hazırız) demektedir. Ne yazık ki, teröre en çok muhatap olan Türkiye, bu yolda öncülük yapamamıştır. Burnumuzun dibinde faaliyelerini sürdüren Suriye, Yunanistan, Bulgaristan ve Güney Kıbrıs'taki kamplara karşı tavır alamamıştır. Hükümetin bu suskunluğu devam ederse daha çok yaralar açılacaktır.' " (*Hürriyet*, 13 Mart 1987)

DSP'li ne demiş?

1. İsrail gibi saldırgan olalım.
2. Irak'a girdiğimizde ah keşke gerçekten 100 kişi öldürmüş olsak.
3. Ordu itibarını kaybetti, dikkat edin.
4. Yapacaksanız tam yapın, seferberlik ilan edip İran' da susturun.

SHP'li ne demiş?

1. Gerekirse uluslararası hukuku ihlal ederek terörizmle mücadelede öncülük edemedik.
2. Hükümet suskundur oysa Suriye'ye vb. karşı, Reagan'ın dediği gibi tavır almak gerekir.

Neredeyse ANAP'la boy ölçüşen sosyal demokratlarda, artık hem de mide bulandırıcı türünden bir sınıfsal anti-demokratiklik iyice sırıtmaya başlamıştır.

Burjuvazi, her konuda olduğu gibi İnsan Hakları Komisyonu'na başvuruda da sahtekarlık ediyor.

Çekince falan yoktur!

Batı Avrupa'da olağanüstü koşullardaki sınırlandırmalar Türkiye'de her zaman var olan sınırlandırmalar olmakta ve Türkiye, insan haklarının sürekli çiğnendiği bir devlet olmaktan kurtulamamaktadır

Türkiye 28 Ocak 1987'de, yani Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzaladığı 10 Mart 1954 tarihinden tam 33 yıl sonra bu sözleşmenin 25. maddesini kabul ettiğini açıkladı. Böylece, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na kişisel başvuru hakkını tanımış oldu.

Yine 28 Ocak 1987'de Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nde dönem başkanlığına başladı.

İşçinin Sesi'nin 322. sayısında Türkiye'nin bu hakkı neden kabul ettiğine değinilmişti ve AET ile yürütülen pazarlıkların sonucu olduğu belirtilmişti.

İnsan haklarının savunucusu olarak görünmek isteyen Avrupa Konseyi, Avrupa kamuoyunda insan haklarını en barbarca çiğneyen bir ülke olarak bilinen Türkiye'nin Bakanlar Komitesi başkanı olmasındaki sakıncaları düşünüyordu. Türkiye'nin demokrasi yolunda ilerlediğini gösterecek bir jest gerekiyordu. Formül bulundu. Türkiye 25. maddeyi 33 yıl sonra imzalayarak bu jesti yaptı ve Halefoğlu da dönem başkanlığı görevine başladı.

Hak nasıl kullanılır?

Kişisel başvuru hakkının nasıl kullanılacağı gazetelerde ve çeşitli dergilerde geniş olarak yazıldı. Ancak kısaca yinelemekte yarar var.

Diyelim ki bir yurttaş kendisine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde tanınan hak ve özgürlükler çerçevesinde bir haksızlık yapıldığı kanısında. Ne yapacak? Önce, Türkiye'deki mahkemelere başvuracak. Yani dava açacak. Diyelim ki davayı kaybetti. Ne yapacak? Temyiz edecek. Sonra? Sonra, Meclis Dilekçe Komisyonu dahil her türlü yargı yolunu tüketene kadar uğraşacak.

Bütün yargı yollarını deneyip bir sonuç alamamış ise (ve de Türkiye'de bu süreçlerin kaç yıl sürdüğünü düşünecek olursa hâlâ hayattaysa!) Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvurma hakkını kullanma aşamasına gelecek ve başvurusunu yapacak.

Başvuru yapıldıktan sonra top İnsan Hakları Komisyonu'nun sahasına geçiyor. Ama daha biçimsel engeller bitmiş değil. İlk karar verilecek konu, başvurunun usulüne uygun yapılmış olup olmadığı. Bu noktada ne olabileceğini Komisyon'un kendi sözlerinden okuyalım:

"Komisyonun ilk görevi başvurunun kabul edilebilir olup olmadığına karar vermektir. Komisyona her yıl 300-400 arası başvuru yapılmakta fakat bunların hemen hemen %90'ı ilk aşamada reddedilmektedir." (*Avrupa Parlamentosu ocak ayı toplantı tutanakları*)

Böyle bir işleyişin getirdiği engelleri aşıp da konunun *özünün* görüşülebilmesini sağlamak gerçekten zor elde edilir bir karar olacaktır!

Durum böyleyken ortaya bir de kişisel başvuru hakkını kısıtlayan "çekinceler" konusu çıkmıştır. Bunun üstünde yapılan tartışmalardan kalkan toz bulutu neyin ne olduğunu iyice bulandırdığı için bu konuyu genişçe ele almak gerekiyor.

Çekinceler konusunun içyüzü

Esas olarak ele alınabilmesi için bir sürü karmaşık ve yıllar sürecek usullere bağlanmış olmasını bir yana bırakırsak, kişisel başvuru hakkının var olması demek, her bireyin her an başvuru yapabilmesi demektir. Bu başvuruları, "gerekleri yerine getirilmemiştir" diye geri çevirmek başka, daha baştan "şu ya da bu konuda başvuramazsın" diyerek başvuru hakkının kendisine konulara göre kısıtlama getirmek başkadır. Çünkü nelerin insan hakları kapsamına girdiğini saptamak her ülkenin keyfine kalmış değildir.

Madem ki Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi "insan hakları" diye bir liste belirlemiş ve sözleşmeyi imzalayan ülkeler de bu listeyi insan hakları olarak benimseyip saygı göstereceklerini söylemişler, öyleyse herhangi bir başvuru (kişisel ya da kişisel olmayan, birşey değiştirmiyor) bu listede yer alan herhangi bir konuda yapılabilir demektir. Yani burada "çekince" koymak söz konusu değildir, olamaz.

Özal hükümeti, işin başında, kişisel başvuru hakkını "birtakım çekinceler koyarak" kabul edeceğini açıkladı. Böyle diyerek, "merak etmeyin öyle herşeyi olduğu gibi kabul edecek değiliz, biz işimize geldiği kadarını kabul ederiz" havasını yaymaya çalıştı. Bu hava, "Avrupa'ya iç işlerimize karışma yetkisi mi veriyor" diyenleri susturmaya yönelik bir taktikti.

Dışişleri Bakanı Halefoğlu ise Avrupa Konseyi'nde Danimarkalı temsilci Elmquist'in bu konudaki sorularını şöyle yanıtlamıştı:

"Sorunuzda sözünü ettiğiniz konularda hiçbir sınırlama getirilmemiştir ve (bu hak — *İ.S.*) Türkiye'nin tamamında geçerlidir. Bunu bilmenizin sizi rahatlatacağına eminim."

Bu açıklamaya karşı Elmquist şöyle diyordu:

"Türkiye Dışişleri Bakanı'na verdiği açık cevap için ben de teşekkür ederim. Yanıtı beni tatmin etti. 25. maddenin kabulünde herhangi bir sınırlama koymanın mümkün olamayacağı üstünde anlaştık. Böyle birşey hiçbir zaman olmadı ve olsaydı bu kurumun değerlerine şiddetli bir saldırı anlamına gelirdi."

Konu tartışıldıkça işin içyüzü açığa çıkmaya başladı. Bunun üzerine Özal hükümeti başvuru hakkını kabul mektubunda belirtmiş oldukları noktaların, çekince değil hükümetin "yorumlar" olduğunu açıklamak zorunda kaldı.

Böylelikle konu açıklığa kavuşuyor. Ortada ne çekince konmasına izin verilir bir durum vardır ne de herhangi bir çekince konmuştur. Çekince konduğu balonu, hem yukarıda sözünü ettiğimiz havayı yaratmak, hem de başvuru yapmayı düşünebilecek olanların daha baştan "yalnız belirli konularda başvuru olabiliyormuş" diye düşünmesini sağlayarak birçok konuda başvuru yapmaya kalkmasını engellemek için uçurulmuştur.

Tercüman gazetesinde bakın ne yazıyor:

"Aynı günlerde Strasbourg'daki gözlemciler, 'hükümet Konsey Sekreterliğine yazdığı mektupta çekince olarak sadece Türk Anayasası çerçevesinde başvuru hakkı tanıdığını belirtseydi daha basit olurdu ve kafalar karışmazdı' dediler." (*Tercüman*, 9 Şubat 1987)

Ne güzel söylüyor: "Kafalar karışmazdı!" Yani, "insanlar yine Türkiye Anayasası ile sınırlı olduklarını sanırlardı" demek istiyor.

Ne var ki, evdeki hesap çarşıya uymadı ve tartışmaların tozu dumanı arasından ortada çekince mekince olmadığı ve de olamayacağı gerçeği su yüzüne çıktı.

Başvuru hakkı var ama

Bugün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na kişisel başvuru hakkı vardır. Bu ne anlama geliyor?

Yukarıda, bu hakkı kullanıp kabul edilebilir bir başvuru yapmanın ne gibi pratik zorluklarla karşı karşıya kalacağını belirttik. Ama diyelim ki bu engeller aşıldı ve başvuru Komisyon tarafından değerlendirilmek üzere kabul edildi. İşte bu noktada karşımıza 25. maddenin çekinceleri falan değil, doğrudan doğruya Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin kendisi çıkıyor.

Sözleşmede insan hakları uzun uzun sayıldıktan sonra şöyle deniyor:

"Sözleşme, demokratik bir toplumda bu hakların sınırsız olamayacağını ve kamu güvenliği, ulusal güvenlik, ülkenin ekonomik refahı, kamu sağlığı ve ahlakı, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması ve karışıklığı ve suç işlemeyi önleme temelinde sınırlamaların gerekli olabileceğini makul karşılar. Savaş ya da başka acil durumlarda devletlerin yükümlülüklerini askıya almasına da izin verir. Fakat, hiçbir devlet yaşama hakkına saygı ve işkencenin, köleliğin ve ceza yasalarının geriye doğru işletilmesinin yasaklanmasına ilişkin yükümlülüklerinden kaçınmaz."

Bu sözlerin açıklamaya ihtiyacı yoktur. Her türlü gerekçe ile insan haklarına kısıtlama yapılabileceği ve hatta olağanüstü durumlarda bu hakların tümüyle (birkaçı hariç) askıya alınabileceği söyleniyor. Yani Sözleşme'nin kendisi, zor durumda kalan rejimlerin, iktidardaki sınıfın (yani burjuvazinin) çıkarları uğruna insan haklarının çiğnenmesine izin veren bir belgedir.

Burjuvazi neden ürküyor?

Madem ki böyledir, Türkiye burjuvazisinin de bu işten çekinmemesi gerekir. Ama ortada bir çekinme olduğu açıktır ve burjuvazi bunda haksız da değildir.

Bir kez Sözleşme'de insan haklarının sınırlanabileceği kabul ediliyor ama bu sınırlamanın derecesini belirleyecek olan, Batı Avrupa ülkelerinde geçerli olan standartlardır. Yani, emperyalizmin olanaklarıyla uygulanan burjuva demokrasisinin standartlarıdır. Türkiye'deki burjuva demokrasisi ise bu olanaklardan yoksun olduğu için söz konusu standartlara bir hayli uzaktır.

Durum böyle olunca, Batı Avrupa'da ancak olağanüstü koşullarda yapılacak sınırlandırmalar Türkiye'de her zaman var olan sınırlandırmalar olarak ortaya çıkmakta ve Türkiye, insan haklarının sürekli olarak çiğnendiği bir devlet olmaktan kurtulamamaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin üstünde, tüm hukuk sistemini, anayasasını ve pratik uygulamaları değiştirmesi yönünde Avrupa demokratik kamuoyunun sürekli bir baskısı söz konusu olmaktadır.

Bu nedenle Türkiye burjuvazisi bu konularda sorguya çekileceği, yargılanacağı bir duruma düşmekten son derece ürkmekte, istemediği emrivakilerle karşılaşmak istememektedir. Kişisel başvurularla bu konular kurcalanmaya başlarsa, sonucun ne olacağı, nerelere varacağı burjuvaziyi korkutuyor. "Açıklama" ya da "çekince" diye koyduğu maddeler bu korkuyu yansıtıyor.

Öte yandan Sözleşme'de yer alan şu nokta da burjuvaziyi ürkütüyor:

"Bu yürürlükten kaldırma hakkından yararlanan her Yüksek Akid Taraf alınan önlemler ve bunları gerektiren nedenler üzerinde Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bilgi vermek zorundadır. Bu Yüksek Akid Taraf adı geçen önlemlerin kaldırıldığı ve sözleşme hükümlerinin yeniden tamamıyla uygulanmaya başlandığı tarihten de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ni haberdar etmelidir."

Türkiye burjuvazisi "olağanüstü hal var" diye hakları askıya alabiliyor ama bu madde ile de bu işe karışma hakkını Konsey'e tanıyor. Hem de bu konuların eskiden olduğu gibi kapalı kapılar ardında değil, herkesin gözü önünde ele alınması söz konusu oluyor.

Nitekim *Cumhuriyet* şöyle yazıyor:

"Halefoğlu, kişisel başvuru hakkıyla birlikte Avrupa Konseyi'nde tam anlamıyla uyum sağlanabilmesi için iç hukukun da yeniden düzenlenmesi gerekebileceğine dikkat çekti." (*Cumhuriyet*, 31 Ocak 1987)

Bunlarla bağlı olarak, herkes, *tanıma olumlu mu olumsuz mu* diye bir soru sorup duruyor. Aslında soruyu böyle sormak yanlıştır. Sürekli olarak böyle sorulması ve sonunda "herşeye rağmen olumludur" diye bağlanması bilinç bulandırıyor. Burjuvazi olumlu ya da olumsuz bir iş yapmak için değil, kendi açısından bir çıkar sağlamak için bu adımı atmıştır. Tehlikelerini bile bile bu adımı atmıştır.

Yusuf Başak

Türkiye burjuvazisi "olağanüstü hal var" diye hakları askıya alabiliyor ama bu madde ile de bu işe karışma hakkını Konsey'e tanıyor. Hem de bu konuların eskiden olduğu gibi kapalı kapılar ardında değil, herkesin gözü önünde ele alınması söz konusu oluyor.

Herkes, *tanıma olumlu mu olumsuz mu* diye soru sorup duruyor. Aslında soruyu böyle sormak yanlıştır. Sürekli olarak böyle sorulması ve sonunda "herşeye rağmen olumludur" diye başlanması bilinç bulandırıyor. Burjuvazi kendine çıkar sağlamak için bu adımı atmıştır.

Güney Afrika'da bilinçli ve kararlı bir işçi sınıfı vardır

Sahte çözümler devrimi engelleyemeyecek!

Güney Afrika'da şubat ayının son haftasında toplanan Maden İşçileri Sendikası (NUM) 5. Kongresi kapitalist rejime karşı işçi sınıfının savaşma azmini bir kez daha kanıtladı. Bu arada beyazlar arasında da *apartheid,* yani ırk ayrımı aleyhine ayrışma ve "çözüm" arayışları ilerliyor.

Son haftalarda yapılan toplu sözleşmelerde sendikalar geçmiş yıllara göre daha yüksek ücret artışları ve sosyal haklar elde ettiler. Önemli sayıda iş kolunda 1 Mayıs'ta ve Soweto ayaklanmasına denk gelen 16 Haziran'da paralı tatil hak olarak alındı.

Örneğin, mart ayı başında "Pick'n Pay" lokantalarında çalışan işçiler yüzde 25 ücret artışı aldılar. Bu ücret artışı Güney Afrika işçi sınıfı tarihinde alınan en yüksek ücret artışı oldu.

İşçi sınıfı olağanüstü hal yasalarını da takmıyor, eylemlerini sürdürüyor. 16 Mart'ta Johannesburg yakınlarındaki Grootvlei altın ocaklarında 7100 siyah madenci yeraltında oturma grevi yaptı. "OK Bazaar" supermarketlerinde çalışan işçilerin 10 haftalık grevi başarıyla bitti.

Grevlerde işçi sınıfının militanlığında ve dayanışma eylemlerinde hızlı bir yükseliş gözlenmektedir. Son günlerde Güney Afrika Sendikalar Kongresi'nin (COSATU) başlattığı "yaşanabilecek ücret kampanyası" kuşkusuz işçi sınıfının savaşımını

daha da birleşecek ve yükseltecektir.

Şubat ayı sonunda NUM de 5. Kongresi'ni yaptı. Kongre işçi sınıfının bilinç düzeyini ve savaşma azmini çok güzel göstermiştir.

NUM başkanı James Mohlatsi yaptığı konuşmada ülkede "kökleri derin olan bir kriz" olduğunu belirterek şöyle dedi:

"Bu kriz kapitalizmin krizidir. Çünkü kapitalist sistem ihtiyaçlarımıza ve istemlerimize cevap veremez. Bu ihtiyaçlar, istemler için fakirliği, açlığı ve hastalıkları kazıyacak bir sosyal sistem gereklidir... Yaşanabilecek bir ücret için yürüttüğümüz kampanya, bu ülkenin zenginliklerini daha iyi paylaşma savaşımızın ilk aşamasıdır. Bu bizim için kalıcı bir çözüm olamaz... İşaret ettiğimiz gibi ekonomideki krizin karakteri öyle ki, ne bu hükümet, ne başka kapitalist hükümetler çözemez. Bu krizi, yalnızca, ülkenin kaynaklarını kâr için değil, halkın yararına kullanacak olan demokratik, sosyalist bir düzen çözebilir. Fakat savaşımın bu yöne doğru gitmesi için yığınların örgütlenmesi gerekir. Sendikalar tek başına bu görevin üstesinden gelemezler. İşçi sınıfı genel savaşımda vazgeçilmez bir güçtür ancak, gençliğimiz, kadınlarımız ve halkımız örgütlenmek zorundadır. Ve madenciler olarak, bu savaşımın öncüsü olmalıyız." *(New Nation,* 4 Mart 1987)

Aynı konuşmasında James Mohlatsi, maden ocaklarında işçilerin ocak yönetimi tarafından katledilmesi konusunda da şunları söyledi:

"Maden işçilerine çağrı yapıyoruz. Kendi güvenliklerini kendileri ele alsınlar. Artık maden ocağı yönetimine güvenemezler... Her maden ocağında işçiler savunma komiteleri kurup, saldırılara karşı kendi güvenliklerini garanti altına almalıdırlar." *(agy)*

Kongre delegeleri James Mohlatsi'nin şu görüşünü tekrar tekrar vurguladılar: "İşçiler yalnızca maden ocaklarında çalışma koşullarını iyileştirmek için savaşmıyor, fakat işçi sınıfının iktidar olacağı demokratik, sosyalist bir toplum için savaşıyor." *(Weekly Mail,* 27 Şubat 1987)

NUM'in 5. Kongresi gösterdi ki, maden işçileri kapitalizme karşı savaşımın başını çekiyorlar ve üzerlerine düşen görevlerin bilincindedirler.

İşçi sınıfının böyle hızla ilerlemesi, *apartheid* rejimine karşı olan beyaz burjuvazi için de kapitalizmi kurtarma tartışmalarının yoğunlaşmasını getirdi. Leon Louw ve Frances Kendall'ın bir yıl önce yazdığı *Güney Afrika: Çözüm* adlı kitabındaki görüşler epey taraftar bulmuş görünüyor. Kitapta önerilen çözüm, İsviçre usulü konfederasyondur. Yani bir merkezi hükümet etrafında, kendi ekonomik ve sosyal sistemini seçecek 306 kanton (yerel yönetim) öneriliyor.

Kapitalizmin krizine *apartheid* dışında çözüm arayan burjuvalar hatta Anglo-Amerikan gibi uluslararası tekeller bu "yeni" görüşe sarıldılar. Bu görüşlerin yaygınlaştırılması için Groundswell adıyla bir hareket kuruldu. Bu hareket seminerler, yayınlar, TV ve radyo aracılığıyla bu görüşleri yayacak. *(Time,* 23 Mart 1987)

Bu önerilen çözüm, işçi sınıfı ve halkı küçük parçalara bölüp kapitalist rejimin hegemonyasına başka yollardan sokmayı hedefliyor. Ama Güney Afrikanın, öncülüğünü maden işçilerinin yaptığı bilinçli işçi sınıfı, Güney Afrika Komünist Partisi ve halkın savaşkan devrimci örgütü ANC bu çabaları boşa çıkaracaktır.

James Mohlatsi'nin belirttiği gibi, işçi sınıfı ülkenin zenginliklerinin "daha iyi" dağıldığı bir düzen değil, kendi yönetimini kuracağı sosyalist bir düzen istiyor. İşçi sınıfının devrimci savaşımı *apartheid* sistemini nasıl çürüttüyse, "yeni" sahte çözümleri de öyle eskitecektir.

Yüzbinlerce işçinin sokaklara, grev ve işgallere çıktığı İspanya'da bile orta yol zorlanıyor.

Sosyal demokrasi İspanya'da bile iflas etmektedir

Son haftalarda İspanya'da sosyal demokrat Gonzalez hükümetinin kemerleri sıkma politikasına karşı işçi ve emekçilerin protesto eylemleri yükseldi.

Endüstrinin yoğun olduğu Reinosa şehrinde işçiler devletin işlettiği çelik fabrikasını işgal ettiler. İşçiler 1700 kişinin çalıştığı fabrikada verimi arttırma adına üçyüzden fazla işçinin işten çıkartılmasına karşıydılar. Herhangi bir müdahaleye karşı önlem olarak işçiler fabrika yönetimini fabrikada tuttular.

Reinosa'daki başka fabrikalardan işçiler ve halk da fabrikaya giderek eyleme katıldılar. İşçiler, 12 Mart'ta fabrikaya saldıran polislerin silahlarını ellerinden alıp onları etkisiz hale getirdiler. Daha sonra şehrin sokaklarına taşan çatışmalarda 60 kişinin yaralandığı söyleniyor.

Aynı gün, 400 binin üzerinde işçi ve emekçi Madrid ve 30'a yakın şehirde iş ve ücret artışı istemleri ile yürüdü. Yürüyüş ve gösterileri, yönetiminde komünistlerin olduğu İşçi Konseyi düzenledi.

Geçtiğimiz günlerde maden işçileri, sağlık işçileri, demiryolu işçileri, doktorlar hükümetin ekonomik önlemlerine karşı iş durdurma eylemleri ve grevler yaptılar. Orta öğrenimin yanısıra üniversite öğrencileri de eylemlerini yükselttiler.

Sosyal demokrat Genel-İş Sendikası da (UGT) sosyal demokrat hükümetin çabalarına rağmen ücretlere konan anti-enflasyonist yüzde beş sınırının üstünde ücret artışı istedi.

Sosyal demokratlar daha sekiz ay önce işçi ve emekçilerin sözde "dostu" gözüken bir platformda ikinci dönem iktidara gelmişlerdi. Ekonomik ve sosyal sorunların derinliği sosyal demokratların maskesini kısa sürede düşürdü. Sosyal demokratlar işçilerin, emekçilerin, öğrencilerin haklarını budadıkları gibi, üzerlerine polisi saldılar. Böylece sosyal demokratların demokrasi hovardalığı fazla sürmedi, anti-demokratik gerçek sınıf özleri ortaya döküldü.

İspanya gibi bir ülkede bile sosyal demokrasi böyle çabuk deşifre olursa, düşünün bir de Türkiye gibi ülkelerde ne olur. Orta yol İspanya'da bile zorlanıyor. İşçi sınıfı ve emekçi halk, istemlerini elde etmenin ve kalıcılaştırmanın devrimden başka bir yolu olmadığını görecektir.

Brezilya'da burjuvazi işçileri, süngü zoruyla çalıştırmaya çabalıyor.
Burjuvazi en ufak demokratik hakları bile veremiyor.

Sivil yönetim ordusuz yönetemiyor

Brezilya'da 51 bin işçinin greve çıktığı 10 petrol rafinerisini 10 Mart'ta ordu birlikleri işgal etti. Aynı şekilde 7 Mart'ta da deniz kuvvetleri, 40 bin gemi ve tersane işçisinin grevini kırmak üzere limanların yönetimine el koymuştu.

Rafineri işçileri enflasyonun yüzde 550'nin üstünde olduğu ülkede ücretlerine yüzde 73 oranında artış istediler. Petrol rafinelerinin sahibi olan devlet şirketi Petrobras yöneticileri yüzde 38'den fazla artış vermeyince işçiler greve çıktılar. Petrol stokları az olduğu için kriz içindeki ekonominin felce uğramasından korkan hükümet ordu birliklerini grevi kırmak üzere rafinerilere soktu ve şimdi işçileri zorla çalışmaya zorluyor.

Tersane ve gemi işçileri ise yüzde 275 ücret artışı istediler, hükümet yüzde 108'den fazla artış vermeyince de greve çıktılar. Gemi ve tersane işçilerinin grevi başarıyla sürerken, hükümetin isteği üzerine deniz komando birlikleri limanları işgal etti. Askerlerin işçileri zorla çalıştırmaları üzerine işçiler toptan istifa ettiler. Direniş sürüyor.

Ekonomideki krizin yükünü çeken küçük kahve üreticileri de hükümetin fiyat politikasına karşı 10 Mart'ta ülke çapında eylemler yaptılar.

Brezilya hükümeti, ekonomik krizin yükünü işçi sınıfının ve emekçi halkın sırtına yüklediği yetmiyormuş gibi, bir de onları ordu zoruyla çalıştırarak krizi çözmeye çalışıyor. Aynı hükümet aralık ayındaki genel grevi de orduyu kullanarak kırmıştı.

İşçi sınıfının ve halkın öfkesi giderek birikiyor. Brezilya'da sivil yönetim ile "demokrasi"ye geçildiğini söyleyen burjuvazi ordu olmadan iş yapamaz durumdadır. Burjuvazi en basit demokratik hakları bile veremiyor, zorunlu olarak verdiklerini de kısa sürede geri alıyor. İşçi sınıfı ve emekçi halk için demokrasinin tek yolu devrimdir.

Şili burjuvazisi şimdi de "güdümlü demokrasi" yolunu deneme telaşında.

Pinochet'in oyununu işçi sınıfı bozacaktır

Mart ayının ortasında, faşist Pinochet "güdümlü demokrasi" programı içinde Marksist olmayan partilere izin verdi.

"Güdümlü demokrasi"de parlamentonun ve partilerin yetkileri çok sınırlı kalıyor ve ordunun hükümet içindeki etkinliği korunuyor. Yeni çıkarılan yasa ile partilerin iç işleyişleri ve hesaplarını nasıl tutacakları belirleniyor, üyelerinin üzerine sıkı denetim getiriliyor.

Milli Güvenlik Konseyi meclisin kararlarını veto edebilecek. Senato üyelerinin dörtte birinden fazlasını konsey atayacak, kuvvet komutanları da Senato'nun doğal üyesi olacaklar.

Burjuva muhalefet partileri çıkarılan yasayı anti-demokratik bulduklarını söylüyorlar fakat bir yandan da iki yıl sonra yapılacak seçimler için çalışmalara bugünden başladılar.

İşçi sınıfı içinde etkinliği olan Şili Komünist Partisi'ne ise doğal olarak izin verilmiyor.

Sayfayı hazırlayan:
Ahmet Fırat

Birkaç yıl öncesine kadar "Kürt" sözünü suç sayan burjuvazi, şimdi habire bu "suç"u işliyor.

Bukalemun burjuvazi ve Kürt sorunu

Bukalemun denen hayvan, ekose kumaşa konulunca çıldırırmış. Bizim bukalemun burjuvazi de, işçi sınıfımız Kürt ulusuna ayrılma hakkı istemini yükselttikçe, işgalci Türk ordusuna karşı Kürt halkına omuz verdikçe çıldıracaktır.

Bundan birkaç yıl öncesine kadar Türkiye'de Kürtlerin yaşadığını söylemek, "Kürt" sözünü kullanmak "suç" sayılıyordu. Bugün, farklı biçim ve ölçülerde burjuvazinin tümü bu "suç"u işliyor. Hele son haftalarda birbiri ardından çıkan yazıları, demeçleri gördükçe doğrusu pes dedik! Acaba karşımızdaki bir sosyal sınıf mı, yoksa bukalemun denen hayvan mı?

Burjuvazinin bu bukalemunluğunun nedenini, Kürdistan'a ve Kürt sorununa yaklaşımındaki değişmenin temelini, gazetemizde hem Çek-al, hem haber-yorum yazıları düzeyinde ele aldık. Biz burada, son sıralarda çıkan yazı ve demeçlerden tasnifli bir seçme sunacağız. Soldan sağa doğru burjuvaları şöyle bir tarayalım. (Korkmayın, makinalı tüfekle değil!)

İlhan Selçuk, Kürt sorununa ilişkin bugüne dek yapılmış yedi yanlış saymış. Bunlardan dördüncü, beşinci ve yedinciyi aktaralım:

"*Dördüncü yanlış:*

"Dünyanın çoğu devletinde azınlıklar yaşar. Bulgaristan, Romanya, Yugoslavya, Yunanistan, Irak, İran, vb. ülkelerde Türkler vardır. Türkiye'de Ermeni, Rum, Yahudi, Kürt vb. toplulukların bulunması doğaldır. Bölgemizde siyasal harita yeniden çizilecekse, en büyük payın Türkiye'ye düşmesi gerekir. Ancak bizim ne başka topraklarda gözümüz var, ne de toprağımızıdan bir karışını feda edebiliriz.

"Yurdumuzu hiçbir güç bölemez.

"Ne var ki Türkiye'de Kürt bulunmadığını söylemek dördüncü yanlıştır.

"*Beşinci yanlış:*

"Türk Silahlı Kuvvetleri, ulusal bağımsızlığımızın ve bölünmezliğimizin askeri gücüdür. Karada, havada, denizde 800 bin kişilik ordumuz var. Bu büyük orduyu TRT yayınlarında '*bölücü eşkiya*' ile karşı karşıya koymak, yanlış düşünceler doğurmaktadır. '*Eşkiya*' ile uğraşmak, jandarma birliklerinin görevidir.

"Televizyondaki ve bazı gazetelerdeki hesapsız yayınlar, olayın dengelerini yanlış kurmakta, ayrılıkçı güçlerin işine yarayacak izlenimler yaratmaktadır.

"(...)

"*Yedinci yanlış:*

"(...)

"Önümüzdeki yıllarda devreye girecek olan GAP (Güney Anadolu Projesi) '*işbitirici iktidar*'ın çıkarlarına göre tezgâhlanır da, sosyal adalet temeline oturan bir toplumsal planlamaya bağlanamazsa, tarihimizin en büyük yanlışı yapılacaktır." (*Cumhuriyet*, 12 Mart 1987)

İlhan Selçuk, Kürt ulusuna ayrılma hakkı gibi basit bir demokratik ilkeyi tüyler ürpertici bulurken, ama, Kürt bulunmadığını söylemek yanlıştı diyor. Kürt halkına baskı yapılmasına değil de, bunun ordu eliyle yapılmasına ve yapılanların da basında fazla yazılmasına karşı çıkıyor. Ve diyor, eğer yalnızca baskı yoluyla yetinir toplumsal önlemler almazsak, Türkiye Kürdistanıyla beraber GAP'ı da kaybedebiliriz!

Milliyet'te Necati Doğru başlığı bile ibret verici bir yazı yazmış: "İstanbul sermayesi harekâtı Kürt sorununu çözemez". Yazıda Kürt sorununa ilişkin olarak şöyle deniyor:

"Türkiye çok sınırlı olarak büyüttüğü 'medeniyet pastasından' Doğu'ya da kırıntılar verdi. Pastadan kırıntı verilmesi, Doğu insanının Doğulu olmasından ötürü değil izlenen ekonomik politikanın 'eşitsiz gelişmeyi' pek zarar görmesinden ötürüydü.

"Bugün bu konuda 'kilit bir noktadayız.' GAP ile bölgedeki pasta büyüyecek. Bu pastanın büyümesinde ve dağıtımında bölge halkının hakkını vermek gerek. Bu toprakları ekip sulamayı, ürünü çoğaltmayı, çoğalan ürünü depolayıp, tam ya da yarı sanayi ürünü haline dönüştürüp satmayı onlara öğretmek gerek. Bu fırsatları onlara verecek düzenlemeyi şimdiden planlamak gerek.

"Bu yapılmayıp da, tarım reformu adı altında, İstanbul sermayesinin bölgede para hegemonyası kurup, bu insanları da ücretli işçi durumuna düşürmesi yoluna gidilirse büyüyecek olan hınç, ayrılıkçı güçlerin ekmeğine yağ sürecektir. 'Kürt sorununun askeri harekâtlarla kesin çözüme ulaşmayacağı' görüşünde birleşiyorsak bölge için özel bir 'ekonomik, sosyal ve kültürel plan' yapmalıyız. Ama hakkaniyeti zedelemeden..." (*Milliyet*, 9 Mart 1987)

Anlaşılan burjuva solcuları GAP ile birlikte büyüyen pastayı kaptırmaktan fena halde korkuya kapılmışlar. İstanbul sermayesinin *açıktan* sömürgeciliği "tehlikeli" olur, pastadan sus payı verelim diyorlar. "Hakkaniyet" denen de budur. Ne hakkaniyetliler doğrusu!

Gelelim M. A. Birand'a. Geçen sayımızda yaptığımız aktarmayı yine yapalım:

"... Bugün karşımızda bir '*Kürt sorunu*' vardır. Biz resmen, ne kadar '*dağ Türkleri*' dersek de diyelim, sorunumuz açıkça '*Kürt sorunudur.*' Önce adını doğru dürüsı koyalım.

"(...)

"Kürt sorunu, bölgesel ve sosyal, ekonomik, politik bir sorundur. Basit bir eşkiyalık olayı değildir. Eğer Kürt sorununun bugünkü boyutlarının dışına taşmasını istemiyorsak... Eğer Türk Silahlı Kuvvetleri'ni gereksiz şekilde yaralamaktan kaçınmayı arzuluyorsak... Eğer bölgedeki dengeler ve İran-Irak ile ilişkilerimizde de tehlikeli yeni gelişmeler istemiyorsak, bu '*askeri çözüm ve askeri dış harekatlar*' politikamızı yeniden bir gözden geçirmemiz gerekmez mi?

"Unutmayalım ki, herşeyden önce bölge halkına kendi kültürleri yanısıra Türkçe öğretmemiz, eğitimlerini arttırmamız, GAP projesi başta olmak üzere ülkenin zenginliklerinden yararlandırmamız gerekir. Sadece köy koruyucularına silah dağıtmak, aşiretleri kollamakla bir yere varamayız." (*Milliyet*, 3 Mart 1987)

Görüldüğü gibi Birand, konuyu eşkiya hareketi olarak değil "Kürt sorunu" olarak ele alalım diyor. Aynı zamanda GAP pastasından sus payı vermeyi o da savunuyor.

Bundan bir süre sonra yine *Milliyet*'te Metin Toker'in yazısı çıktı. Toker, "Kürt sorunu mu eşkiya hareketi mi" başlıklı bir yazı yazmış, özet olarak, aslında Kürt sorunu ama biz bölücü eşkiya sorunuymuş gibi davranalım diyor ve böylece Birand'a da cevap vermiş oluyor. Tümü çok ilginç olan yazının bazı bölümleri şöyle:

HERKESE SİLAH TAŞIMA HAKKI

ANAP Kürt köylerinde seçme kişileri "köy korucusu" adı altında paralı asker olarak silahlandırdı. Buna karşı sosyal demokratlar köy korucuları kaldırılsın, yerine özel istihbarat timleri, çeşitli gerilla birimleri vb. kurulsun diyorlar.

Bizce bu görüşler arasında az ve çok gericilik arasındaki fark vardır. Oysa partimizin programında da yer aldığı gibi, ilerici almaşık, herkese silah taşıma hakkıdır. Herkeste silah olsa görün bakalım bu sömürgeciler Kürt halkına bugünkü baskıyı yapabilecekler mi?

İşin hoş yanı, köy koruculuğu sosyal demokratları tam da bu nedenle korkutuyor. Köy koruculuğu devlete karşı dönebilir, bu nedenle biz kendi elimizle silah dağıtmış oluruz diye endişeleniyorlar.

"Kürt sorunu hem Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarını, hem Cumhuriyet dönemini meşgul etmiştir. İstanbul ve Ankara buna çeşitli çözümler getirmeye çalışmışlardır. Bir ara böyle bir sorunun varlığının kabul edilmemesi, Kürtlerin 'dağ Türkleri' olarak değerlendirilmesi en basiretli politika olarak görülmüştür...

"(...)

"Anadolu, tarihi dolayısıyla daha bile değişik kökenli Türklerin yaşadıkları yarımadadır. Atatürk bundan dolayıdır ki, 'Türküm diyen herkes Türk'tür' prensibini Cumhuriyet'in temel ilkelerinden biri yapmıştır ve buna bağlılık halen sürmektedir.

"Daha Osmanlı İmparatorluğu'ndan itibaren, emperyalist güçler devleti parçalamak için milletin bu özelliğinden yararlanarak değişik kökenli halkları birbirlerine karşı kışkırtmışlardır. Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki bu çabalarını sürdüren Batılı emperyalistlere sonra kızıl emperyalizm de katılmış, hatta komünist ideoloji birincinin yerini almıştı. 12 Mart ve 12 Eylül öncesi günlerde komünizm ile Kürtçülüğün el ele çalıştığı, birbirlerinin sırtında Türkiye'nin fethine çıktığı, talihsiz birtakım gençlerin darağaçlarında 'Yaşasın Marksizm-Leninizm, yaşasın Türk ve Kürt halkları' diye bağırarak can verdiği hatırlardadır. Türkiye'yi zayıflatmakta çıkar gören güçler Anadolu'nun değişik kökenli hakları arasında en çok Kürtleri kullanmaya kalkışmışlardır. Bunların sayısının fazlalığı onların iştihasını kabartmıştır. Fakat Anadolu Kürtlerinin bir özelliği onları daima hüsrana uğratmıştır.

"Bir Anadolu Kürt'ü, Anadolu'nun başka Türklerine, bir İran veya bir Irak Kürt'üne olduğundan çok daha yakındır. Yerinin, onlarla beraber kurulacak bir hayali Kürdistan devletinde değil, şimdi yaşadığı Türkiye Cumhuriyeti devletinde olduğunun bilinci içindedir. 'Entegrasyon' tamdır.

"Güç bir 'asimilasyon' için bu 'entegrasyon'a zarar vermek doğru bir politika sayılmaz.

"Türkiye'nin Güneydoğusu, içinde Kürt asıllıların da bulunduğu Türklerin oturdukları bir bölgedir. Burasının Türkiye Cumhuriyeti'nden koparılması düşünülemez. Mümkün de değildir. Değişik kökendeki bütün halkların içinden, kendilerine 'milliyetçi' diyen fanatiklerin çıkması doğaldır. Bunların, bir kısım halkı, bazı şartlarda, peşlerine takabildikleri görülmektedir. ...

"Fakat bütün bunlar, o bölgeye tümüyle şüpheci gözle bakmanın, güvenlik önlemlerini 'sanki düşman topraktaymış' gibi almanın sebebi olamaz." (*Milliyet*, 15 Mart 1987)

Metin Toker'in yazdıklarında ilginç olan bir nokta, "dağ Türkleri" sıfatında ısrar etmesidir. Bunda ısrar edilmezse, sorunun tırmanacağından korkuyor. Ve de asıl olarak, Türkiye bütününde devrimci savaşımla birlikte tırmanmasından korkuyor.

Soldan biraz daha ortaya doğru kayalım ve Coşkun Kırca'nın dediklerine bakalım.

"Temennimiz, genel görüşmenin yapıcı biçimde cereyan etmesidir. Irak'la olan sınırımızın Irak tarafında giriştiğimiz son harekâttan sonra bu konuda bütün partilerimizin olumlu destek verdiklerini büyük memnuniyetle görmüştük. Bu genel destek, herhalde devam edecektir. Kuşkusuz, bölgede iktisadi, sosyal ve kültürel alanlarda alınması gerekli köklü kalkınma tedbirleri vardır. ... Önemli olan güvenlik ve emniyet tedbirlerinin hafifletilmesiyle birlikte güdülecek bir kalkınma siyasetinin, bazılarında devletin zaafa düştüğü yolunda yanlış anlamalara yol açmasını önlemektir. Her şeyden önce, herkesin, Türk Devleti'nin demir elinin bölgeden sökülüp atılamayacağının bilincinde olması şarttır. Kalkınma tedbirlerinin olumlu sonuç vermesi, ancak, bu bilincin zayıflamamasıyla mümkündür." (*Hürriyet*, 15 Mart 1987)

Coşkun Kırca'nın öz olarak dediği, toplumsal önlem falan filan alsak da aman baskıyı ihmal etmeyelim!

Günaydın'da Nuri Eren artık kantarın topuzunu kaçırıp yalnızca Türkiye Kürdistanı'nın değil İran'ın "asayişini" bile üstlendiği için, onu atlayıp, Demirel'e geldik:

"Türkiye'nin 'Kürt sorunu' diye bir sorunu yoktur. İster Hakkari'de, ister İzmir ve Konya'da yaşasın, her vatandaşımız bu devletin sahibidir. Eşitlik hadisesinde bozukluk varsa, düzeltilmelidir. Türkiye'deki etnik ve inanç farklılıkları mazinin getirdiği hususlardır. Bunlar Türk milletinin zaafı değil, zenginliğidir. Tarihten gelen bu farklılıkların tashihi de mümkün değildir." (*Milliyet*, 9 Mart 1987)

"Eşitlik hadisesi"nde bozukluk olduğunu yeni farkeden "büyük demokrat" Demirel de Kürt sorununu reddedip, Atatürk'ün herkesi Türk ilan eden yolundan "ilerliyor".

Demirel ile Özal'ı birleştirmeye çalışan Yavuz Donat, konuya "Kürt" adını kullanmadan değinirken (*Tercüman*, 15 Mart 1987) "sayın" Akbulut ile 15 Mart 1987 tarihli *Hürriyet*'te yapılan röportaj evlere şenliktir.

Röportajda önce "Kürt" sözcüğünün kullanılmasını reddeden Akbulut, sonra Kürtçe konuşan köyler olduğunu kabulleniyor. Ama Kürtler devlet kurmadığı için Kürt ulusunun da olmadığını(!) ileri sürüyor ve şöyle bir inci yumurtluyor: "Kişinin Kürtçe veya Arapça konuşması, onun Kürt veya Arap olması demek değildir."

Böylece burjuvalar arasında ortak bir temel görüş olduğunu görüyoruz: Toplumsal ve polisiye önlemlerin birlikteliği. Bunun ilkine ağırlık verenlerle ikincisine ağırlık verenler sol-sağ diye ayrılıyor.

Yazıya Türkiye burjuvazisinin bukalemunluğuyla başlamıştık. Bukalemunu ekose kumaşa koyarsan çıldırırmış. İşçi sınıfımız, Kürt ulusuna ayrılma hakkı istemini yükselttikçe, işgalci Türk ordusuna karşı Kürt halkına omuz verdikçe bizim bukalemun da çıldıracaktır.

Cemile Çakmak